

**MINISTERSTWO SPORTU I TURYSTYKI
DEPARTAMENT TURYSTYKI**

RACHUNEK SATELITARNY TURYSTYKI DLA POLSKI

2005

**INSTYTUT TURYSTYKI
WARSZAWA 2008**

Redaktor naukowy:
prof. dr hab. Ewa Dziędzic

Autorzy tekstu:
prof. dr hab. Ewa Dziędzic
dr Magdalena Kachniewska
dr Krzysztof Łopaciński
dr Teresa Skalska

Praca wykonana na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki

Instytut Turystyki Sp. z o.o.
ul. Merliniego 9a
02-511 Warszawa
tel. +48 22 8446347
e-mail: it@intur.com.pl
www.intur.com.pl

Spis treści

Spis wykresów i tablic.....	3
Wykaz skrótów.....	4
Objaśnienia znaków umownych.....	4
Wstęp	5
1. Źródła i zakres informacji statystycznej w RST dla Polski.....	7
1.1. Podstawowe założenia metodologiczne	7
1.2. Spożycie turystyczne	11
1.3. Podaż turystyczna i pracujący	14
2. Spożycie turystyczne.....	19
3. Turystyczna produkcja globalna, wartość dodana i udział turystyki w PKB.....	31
3.1. Charakterystyka produkcji globalnej i wartości dodanej w 2005 roku	31
3.2. Turystyczna wartość dodana i udział turystyki w tworzeniu PKB w 2005 roku	35
4. Pracujący w turystyce.....	40
5. Nakłady inwestycyjne w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2005 roku.....	46
5.1. Nakłady inwestycyjne	46
5.2. Wartość brutto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2005 roku	49
6. Uwagi końcowe.....	50
Tablice.....	52

Spis wykresów i tablic

Wykres 2.1.	Struktura spożycia turystycznego w 2005 roku według grup konsumentów .	19
Wykres 2.2.	Struktura spożycia turystycznego ogółem w 2005 r. według produktów.....	20
Wykres 2.3.	Spożycie turystyczne nierezydentów w 2005 roku według produktów	21
Wykres 2.4.	Struktura spożycia turystycznego nierezydentów w 2005 roku	24
Wykres 2.5.	Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów w 2005 roku (spożycie ogółem)	24
Wykres 2.6.	Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów w 2005 roku (produkty charakterystyczne i związane z turystyką)	25
Wykres 2.7.	Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów (w %) – produkty charakterystyczne	25
Wykres 2.8.	Spożycie turystyczne rezydentów w 2005 roku według produktów	26
Wykres 2.9.	Spożycie turystyczne rezydentów w 2005 roku według typu podróży	27
Wykres 2.10.	Struktura spożycia turystycznego rezydentów według produktów i typów podróży (w %)	28
Wykres 2.11.	Spożycie produktów turystycznych w 2005 roku według grup nabywców	29
Wykres 3.3.	Udział wartości dodanej w produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności w 2005 roku	36
Wykres 3.4.	Turystyczna wartość dodana w 2005 roku według rodzajów działalności.....	38
Wykres 4.1.	Pracujący w turystyce w 2005 roku (wszystkie jednostki).....	41
Wykres 4.2.	Samozatrudnieni w turystyce w 2005 roku (wszystkie jednostki)	42
Wykres 4.3.	Pracujący w turystyce w 2005 roku według płci (wszystkie jednostki).....	43
Wykres 4.4.	Samozatrudnieni w turystyce w 2005 roku według płci (wszystkie jednostki)	44
Wykres 5.1.	Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2005 roku.....	47
Tablica 5.1.	Hotele i budynki zakwaterowania turystycznego oddane do użytku w latach 2004–2005	47
Wykres 5.2.	Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie	48
Tablica 5.2.	Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2003–2005	48
Wykres 5.3.	Udział wybranych grup działalności w wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2005 roku.....	49

Wykaz skrótów

CPT	– charakterystyczne produkty turystyczne
CRDT	– charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej
ESA 1995	– Europejski System Rachunków Narodowych
FTE	– ekwiwalent pełnego czasu pracy
MF	– Ministerstwo Finansów
MFW	– Międzynarodowy Fundusz Walutowy
NACE Rev. 1	– Europejska Klasyfikacja Działalności
OECD	– Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
PKWiU	– Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług
RDZT	– rodzaje działalności związane z turystyką
RMF	– Recommended Methodological Framework (Zalecana Metodologia RST)
RST	– rachunek satelitarny turystyki
SNA	– system rachunków narodowych (SNA 93 – wersja metodologii rachunków narodowych z 1993 r.)
TWD	– turystyczna wartość dodana
UNWTO (OMT)	– Światowa Organizacja Turystyki
WTTC	– Światowa Rada Podróży i Turystyki

Objaśnienia znaków umownych

(-)	– zjawisko nie wystąpiło
(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej niż 0,5
(.)	– zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych
(x)	– wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

Wstęp

Rachunek satelitarny turystyki (RST) dla Polski za 2005 rok stanowi kontynuację prac nad rachunkiem dla 2000, 2001 i 2002 roku. Podstawą przygotowania wszystkich wersji była poprawiona propozycja metodologiczna przedstawiona Ministerstwu Gospodarki jesienią 2001 roku. Zasadniczo jest ona zgodna ze wspólną metodologią opracowaną przez WTO (obecnie UNWTO), OECD i Eurostat¹, zalecaną przez Komisję Europejską do stosowania w krajach członkowskich. Szczegółowy opis tej metodologii, w tym podstawowe definicje i opis związków RST z systemem rachunków narodowych, można znaleźć w jego poprzednich wersjach².

Niniejsze opracowanie składa się z zestawu tablic statystycznych, zamieszczonego w partii końcowej, oraz z poprzedzającej go części tekstowej, w której przedstawiono analizę najważniejszych wyników RST. W odróżnieniu od wersji dla lat 2000-2001, w obecnej publikacji, podobnie jak w publikacji dla 2002 roku, zamieszczono tylko uproszczoną wersję tablic 5 i 6 oraz dodatkową tablicę 6a, co powinno ułatwić percepcję wyników RST.

Część tekstową opracowania podzielono na sześć rozdziałów. Pierwszy rozdział poświęcono prezentacji podstawowych źródeł informacji wykorzystanych do przygotowania RST. Pozostałe rozdziały omawiają następujące zagadnienia: spożycie turystyczne, produkcję i wkład turystyki w tworzenie PKB, wykorzystanie siły roboczej oraz nakłady na środki trwałe. Każdy z wymienionych rozdziałów zawiera wyjaśnienia metodologiczne, prezentację wyników oraz krótkie porównania z wynikami z poprzednich lat, szczególnie w zakresie zmian strukturalnych. W ostatnim rozdziale przedstawiono uwagi i propozycje dotyczące dalszego doskonalenia metodologii rachunku satelitarnego turystyki dla Polski, ze szczególnym uwzględnieniem metodologii uproszczonego RST. Opracowanie dla 2005 r. pełnej i uproszczonej wersji RST umożliwiło ocenę metodyki uproszczonego rachunku satelitarnego, co z kolei otwiera drogę do wypracowania metody oceny wyników turystyki z niewielkim opóźnieniem w stosunku do okresu referencyjnego.

Rachunek satelitarny turystyki prezentuje wszechstronny obraz polskiej gospodarki turystycznej w ujęciu statystycznym i powinien być przydatny do monitorowania jej wyników oraz wytyczania kierunków rozwoju. Jego zaletą jest prezentacja podstawowych agregatów makro-

¹ *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. 2001.

² *Rachunek satelitarny turystyki dla Polski za 2001 rok*. Instytut Turystyki 2004, rozdz. I.

ekonomicznych, co pozwala na ocenę turystyki na tle innych dziedzin gospodarki. Obecna edycja RST zawiera ponadto rozbudowaną analizę spożycia turystycznego, która pokazuje, jakie segmenty popytu turystycznego są najważniejsze z punktu widzenia ich wkładu w wypracowywanie mierzalnych efektów ekonomicznych. Jeśli chodzi o porównania z wynikami w poprzednich okresach, to skoncentrowano się na analizie zmian strukturalnych, które mają szczególne znaczenie dla oceny kierunku rozwoju turystyki oraz szacowania jej wkładu w okresach, dla których nie jest sporządzany pełny RST.

Niniejsza wersja RST została przygotowana przez zespół pracowników Instytutu Turystyki i SGH w składzie:

prof. dr hab. Ewa Dziedzic – kierownictwo naukowe i koordynacja całości prac,
dr Magdalena Kachniewska – pracujący w turystyce, łącznie z modułem zatrudnienia,
dr Krzysztof Łopaciński – zagadnienia nakładów inwestycyjnych i środków trwałych,
dr Teresa Skalska – spożycie turystyczne nierezydentów.

W opracowaniu danych niezbędnych do przygotowania RST uczestniczyli także pracownicy GUS pod kierunkiem mgr Hanny Gembarzewskiej i mgr Wacławy Kraśniewskiej.

Podjęcie prac nad rachunkiem było możliwe dzięki środkom finansowym i zaangażowaniu Departamentu Turystyki w Ministerstwie Sportu i Turystyki.

1. Źródła i zakres informacji statystycznej w RST dla Polski

1.1. Podstawowe założenia metodologiczne

Metodologia rachunku satelitarnego turystyki jest oparta na wspólnej metodologii przyjętej i opublikowanej w 2001 roku przez Światową Organizację Turystyki, OECD i Eurostat³. W stosunku do poprzednich edycji w obecnym RST dokonano pewnych korekt uwzględniających nowe zalecenia, które zostały opublikowane w 2008 r.⁴ Nie zmieniają one zasadniczo treści i układu RST, natomiast przyczyniają się do zwiększenia jego przejrzystości i porównywalności w skali międzynarodowej.

Istotnym elementem metodologii RST jest określenie jego zakresu. Przyjęto, że stroną popytową tworzą wydatki konsumpcyjne uczestników ruchu turystycznego, zdefiniowane jak następuje: wydatki turystyczne – wydatki dokonane przez odwiedzającego lub na jego rzecz przed podróżą, w jej trakcie oraz po podróży i pozostające w związku z tą podróżą. Wydatki turystyczne nie obejmują zakupów dokonanych w trakcie podróży, ale przeznaczonych do odsprzedaży, wydatków o charakterze inwestycyjnym i donacji wspierających turystykę.

O ile określenie zakresu rachunku satelitarnego od strony popytowej nie nastręcza zasadniczych trudności, o tyle ustalenie jego zakresu od strony podażowej jest trudniejsze ze względu na jej zróżnicowanie. W zastosowanej metodologii przyjęto rozwiązanie oparte na sile związku między danym produktem a jego znaczeniem dla konsumpcji turystycznej.

Wyróżniono trzy rodzaje produktów i odpowiadających im rodzajów działalności gospodarczej:

- *charakterystyczne,*

³ *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. WTO, UE, OECD, UN 2001.

⁴ *2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2008)*, Commission of the European Communities Eurostat Organisation for Economic World Tourism Organization Co-operation and Development United Nations, www.unwto.org

- związane z turystyką,
- pozostałe.

Charakterystyczne produkty turystyczne (CPT) powinny spełniać przynajmniej jedno z następujących kryteriów:

- dany produkt reprezentuje istotną część wydatków turystycznych,
- znacząca część produkcji danego wyrobu lub usługi nabywana jest przez odwiedzających.

Analogicznie, *charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej (CRDT)* to takie, których podstawową produkcję stanowią wyroby i usługi spełniające te kryteria.

Produkty związane z turystyką to produkty, które w znaczącej części nabywane są przez uczestników ruchu turystycznego; odpowiadające im rodzaje działalności to działalność związana z turystyką. *Pozostałe produkty* – to wszystkie pozostałe produkty, które są sporadycznie nabywane przez odwiedzających, oraz odpowiadające im rodzaje działalności gospodarczej.

Zakwalifikowanie poszczególnych produktów i odpowiadających im rodzajów działalności do którejś z wymienionych grup może się zmieniać na przestrzeni lat lub zależnie od kraju, zgodnie z wzorcami zachowań konsumpcyjnych odwiedzających. Istnieje jednak pewna grupa produktów i odpowiadających im rodzajów działalności, które z samej natury można uznać za charakterystyczne dla turystyki: są to usługi noclegowe, gastronomiczne, transportu pasażerskiego, biur podróży i kulturalno-rekreacyjne. Wśród produktów charakterystycznych uaktualniona metodologia wyróżnia produkty charakterystyczne (należą do nich wymienione powyżej) i produkty charakterystyczne dla danego kraju. W odniesieniu do RST dla Polski nie zidentyfikowano i w konsekwencji nie uwzględniono produktów specyficznych dla polskiej turystyki.

Zakres podaży w RST określony jest także przez przynależność producentów do terytorium ekonomicznego danego kraju. Przedmiotem analizy jest wyłącznie działalność producentów będących rezydentami danej gospodarki. Pozycje związane z importem, zwłaszcza charakterystycznych produktów turystycznych, znajdują się poza zakresem zainteresowania RST. W praktyce oznacza to, że spożycie turystyczne będące efektem zagranicznej turystyki wyjazdowej znajduje odzwierciedlenie po stronie podażowej i popytowej RST tylko w takim zakresie, w jakim jest zaspokajane przez producentów będących rezydentami gospodarki danego kraju (np. marże organizatorskie biur podróży zajmujących się turystyką wyjazdową).

Z punktu widzenia kategorii stosowanych w rachunkach narodowych spożycie turystyczne występuje w następujących pozycjach:

- **zużyciu pośrednim** – w zakresie wydatków na podróże służbowe stanowiących koszt wytworzenia produkcji,
- **spożyciu gospodarstw domowych z dochodów osobistych**; obejmuje wydatki gospodarstw domowych na podróże turystyczne zgodnie z przedstawioną wyżej definicją wydatku turystycznego; w pozycji tej uwzględniane są także wydatki finansowane z diet związanych z podróżami służbowymi, a ponadto zakupy usług świadczo-

- nych po cenach nierynkowych w części pokrywanej przez gospodarstwa domowe oraz czynsze umowne związane z posiadaniem domów lub mieszkań wakacyjnych,
- **spożyciu sektora rządowego i samorządowego** – zawiera wydatki tego sektora na usługi turystyczne przekazane gospodarstwom domowym w naturze; w praktyce są to przede wszystkim usługi informacji i promocji turystycznej finansowane przez podmioty tego sektora,
 - **spożyciu sektora instytucji niekomercyjnych** – w zakresie usług i wyrobów turystycznych przekazanych gospodarstwom domowym w naturze; są to na przykład usługi placówek kulturalnych, obiektów rekreacyjnych, imprez sportowych organizowanych przez organizacje turystyczne dla swoich członków (w części, w której nie ponosili oni kosztów udziału w takiej imprezie),
 - **eksportcie** – w zakresie popytu nierezydentów na wyroby i usługi turystyczne świadczone przez rezydentów danego kraju na jego terytorium ekonomicznym.

Jeśli chodzi o ostatni składnik popytu końcowego: akumulację, to z definicji wydatku turystycznego wynika, że jest ona poza zakresem rachunku satelitarnego turystyki.

Metodologia RST koncentruje się na rachunku tworzenia dochodów w odniesieniu do rodzajów działalności oraz rachunku podaży i wykorzystania produktów. Inne rodzaje rachunków – akumulacji i podziału dochodów uwzględnione są tylko fragmentarycznie.

Charakterystyczne turystyczne rodzaje działalności⁵:

55.1 Hotele

55.2 Obiekty noclegowe turystyki i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania, pozostałe

55.3 Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne

55.4 Bary

55.5 Działalność stołówek i catering

60.1 Transport kolejowy

60.2 Transport lądowy pozostały

61. Transport wodny

62. Transport lotniczy

63.23 Działalność portów lotniczych

63. 3 Działalność związana z turystyką

71.1 Wynajem samochodów osobowych

92.3 Inna działalność artystyczna i rozrywkowa

92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna

92.6 Działalność związana ze sportem

92.7 Pozostała działalność rekreacyjna

93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej

70.2 Obsługa nieruchomości i wynajem

⁵ Według PKD i PKWiU 2004.

Pozostała działalność związana z turystyką:

- 50 Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów..., sprzedaż detaliczna paliw...
- 51. Handel hurtowy...
- 52 Handel detaliczny, z wyjątkiem sprzedaży pojazdów...; naprawa artykułów użytku domowego

Charakterystyczne produkty turystyczne:

- 55.1 Usługi hotelarskie
- 55.2 Usługi świadczone przez obiekty noclegowe turystyki oraz pozostałe miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
- 55.3 Usługi gastronomiczne
- 55.4 Usługi związane z podawaniem napojów
- 55.5 Usługi stołówkowe i usługi dostarczania posiłków dla odbiorców zewnętrznych
- 60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych pasażerskich przewozów
- 60.21 Usługi pasażerskiego transportu rozkładowego lądowego pozostałe
- 60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe
- 61.10.1 Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego
- 61.20.1 Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego
- 62.10.1 Przewozy rozkładowe lotnicze pasażerskie
- 62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie pozarozkładowe
- 63.23 Usługi wspierające transport lotniczy
- 63.3 Usługi biur podróży, pilotów wycieczek i przewodników turystycznych; obsługa ruchu turystycznego, gdzie indziej niesklasyfikowana
- 71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych
- 92.3 Usługi rozrywkowe pozostałe
- 92.5 Usługi świadczone przez biblioteki, archiwa, muzea i inne
- 92.6 Usługi związane ze sportem
- 92.7 Usługi rekreacyjne
- 93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej

Produkty związane z turystyką:

- 15. Produkty spożywcze i napoje
- 16 Wyroby tytoniowe
- 17.7 Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże
- 18. Odzież, futra
- 19.3 Obuwie
- 23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej
- 50 Usługi w zakresie handlu pojazdami i ich naprawa oraz handlu paliwami do pojazdów
- 51 Usługi handlu komisowego i hurtowego
- 52 Usługi handlu detalicznego

Ze względu na dostępność danych popytowych oraz dla uproszczenia analiz, zwłaszcza w części opisowej RST, wymienione rodzaje działalności i produkty pogrupowano w szersze kategorie lub nadano im uproszczone nazwy. I tak w odniesieniu do grupy 55.2 używana jest nazwa „pozostałe obiekty noclegowe” i „usługi pozostałych obiektów noclegowych”, grupy

55.3-7 często określane są wspólnym mianem „placówki gastronomiczne ogółem” i „usługi gastronomiczne”, grupa 63.3 jako „usługi agencji turystycznych”, a grupy 92.3,5-7 i 93.3 jako „działalność kulturalno-rekreacyjna” i „usługi kulturalno-rekreacyjne”. Niekiedy łącznie omówiono także grupy 55.1-2 i wtedy stosowany jest termin „usługi noclegowe”.

1.2. Spożycie turystyczne

Ze względu na zróżnicowanie i stopień szczegółowości danych potrzebnych do przygotowania RST dla Polski za rok 2005, konieczne było skorzystanie z całego zestawu źródeł informacji statystycznej obejmujących stronę ekonomiczną i rzeczową spożycia turystycznego. W zakresie **spożycia rezydentów** wykorzystano następujące źródła informacji:

- przeprowadzane w cyklu trzyletnim przez GUS badanie modułowe gospodarstw domowych „Turystyka i wypoczynek”, obejmujące wyjazdy turystyczne w okresie 1.10.2004-30.09.2005⁶;
- badanie budżetów gospodarstw domowych w 2005 roku w ujęciu kwartalnym w zakresie wydatków związanych z uprawianiem turystyki;
- badanie Instytutu Turystyki z 2005 roku dotyczące uczestnictwa w turystyce i wydatków na turystykę wyjazdową mieszkańców Polski;
- dane dotyczące wydatków na podróże służbowe obliczone na potrzeby rachunków narodowych; zgodnie z metodologią rachunków narodowych, usługi transportowe i noclegowe stanowią zużycie pośrednie przedsiębiorstw, a diety – dochód gospodarstw domowych;
- dane NBP z bilansu na bazie płatności; zostały one wykorzystane do określenia wydatków turystycznych na rzecz podmiotów, które nie są rezydentami polskiej gospodarki.

Dane dotyczące spożycia turystycznego gospodarstw domowych pochodzące z badania modułowego i badania budżetów gospodarstw domowych obejmują wydatki finansowane z dochodów osobistych. W odniesieniu do wyjazdów do rodzin uwzględniono tylko wydatki faktycznie poniesione przez odwiedzających, tzn. nie szacowano wartości usług udzielonych bezpłatnie, np. noclegów.

Dane dotyczące spożycia turystycznego gospodarstw domowych w 2005 roku obejmują także podróże jednodniowe. Z powodu braku odpowiednich badań przyjęto, że liczba i charakter tych podróży odpowiadają charakterystyce podróży krótkotrwałych. Spożycie turystyczne związane z podróżami służbowymi również obejmuje wszystkie podróże, tzn. jednodniowe i turystyczne.

⁶ Znaczna część wyników tego badania została udostępniona w publikacji *Turystyka i wypoczynek w 2001 r.* Warszawa GUS 2002.

Dla oszacowania **popytu turystycznego nierezydentów** posłużono się w pierwszym rzędzie następującymi źródłami informacji:

- badaniami ankietowymi dotyczącymi przyjazdów i wydatków nierezydentów (turyistów i odwiedzających jednodniowych), przeprowadzonymi w 2005 roku przez Instytut Turystyki na granicach;
- danymi Narodowego Banku Polskiego, zestawionymi w bilansie płatniczym na bazie płatności i na bazie transakcji.

Żadne z wymienionych badań nie stanowiło jednak bezpośredniego źródła informacji do sporządzenia tablic 1 i 4 w części dotyczącej spożycia nierezydentów, ponieważ w 2005 roku żadne badanie w zakresie turystyki zagranicznej nie było prowadzone na próbie reprezentatywnej (ze względu na brak możliwości uzyskania takiej próby), toteż wszystkie muszą być traktowane z pewną ostrożnością. Brak wiarygodnych danych pochodzących z innych źródeł zachęca jednak do wykorzystania ich wyników.

Przy korzystaniu z danych NBP należy z kolei pamiętać, że w bilansie płatniczym rejestracja obrotów z tytułu podróży opiera się na definicjach podróży i podróznego zalecanych przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Pojęcia te nie są w pełni tożsame z rozumieniem turystyki i turysty w zaleceniach metodologicznych przyjętych dla RST. Różnice wynikają m. in. z włączania do wydatków podróźnych zakupów dokonywanych przez pracowników sezonowych i przygranicznych, co w polskiej rzeczywistości gospodarczej może w sposób istotny zmieniać łączny poziom wydatków. Także problem wydatków tych nierezydentów, którzy wykonują innego rodzaju pracę zarobkową (poza pracownikami sezonowymi i przygranicznymi) na terenie odwiedzanego kraju, nie jest do końca jasny. Wprawdzie w metodologicznych zaleceniach MFW przygotowanych na potrzeby zestawiania bilansu płatniczego z grona podróźnych wyłącza się osoby wykonujące bezpośrednio działalność produkcyjną na rzecz jednostki-rezydenta danej gospodarki, trudno jednak ustalić, czy w praktyce wyłączenie to obejmuje wszystkich cudzoziemców podejmujących na terenie Polski pracę zarobkową. Natomiast w rozumieniu RST (i UNWTO) nikt z nierezydentów podejmujących pracę zarobkową wynagradzaną ze środków odwiedzanego kraju nie jest zaliczany do odwiedzających, a ich wydatki nie powinny być zaliczane do wydatków turystycznych.

Szacując liczbę przyjazdów turystów na potrzeby RST pominięto osoby deklarujące jako cel przyjazdu podjęcie dorywczej pracy, zakupy w celach handlowych oraz „inne” miejsca zakwaterowania (z reguły są to autokary lub prywatne samochody osobowe, w których nocują osoby przyjeżdżające na handel). Zabiegu wyłączenia osób przyjeżdżających w celach pozaturystycznych nie można było natomiast dokonać w stosunku do odwiedzających jednodniowych: w żadnym z dostępnych badań nie uzyskano danych, które by na to pozwalały. Pojawia się tu problem regularnych wizyt nierezydentów na terenie obszarów przygranicznych w celu dokonywania zakupów. Na podstawie przeprowadzonych badań nie sposób jednoznacznie wyodrębnić tych osób ze zbiorowości nierezydentów – odwiedzających jednodniowych.

Zgodnie z metodologią RST, oczekuje się odrębnego oszacowania wydatków turystów i odwiedzających jednodniowych w tablicy 1. Trzeba pamiętać, że nie jest to w pełni możli-

we, m. in. ze względu na sposób traktowania tego problemu w bilansie płatniczym, który jest źródłem części danych. Otóż w rozumieniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego do podróży zalicza się również podróży jednodniowych, a także uczestników wycieczek (nie nocujących na terenie odwiedzanego kraju), przy czym w bilansie wszystkie te grupy traktuje się łącznie. Zagregowane pozycje bilansu nie pozwalają na uzyskanie rozdzielnych informacji dla ruchu jednodniowego i dla turystów korzystających z noclegów.

W celu dostosowania wyników badań Instytutu Turystyki do metodologii RST, z grupy wydatków na turystykę wyłączono:

- a) zakupy w celach handlowych, tj. w celu odsprzedaży,
- b) inwestycje kapitałowe dokonywane na terenie odwiedzanego kraju,
- c) darowizny gotówkowe na rzecz krewnych i znajomych, a także darowizny dla instytucji.

Ta pierwsza grupa wydatków została wyłączona zarówno za pomocą pytania o główne cele przyjazdu do Polski, jak i o rodzajową strukturę wydatków.

Przychody z tytułu przyjazdów *turystów* z danego kraju obliczone zostały przez pomnożenie przeciętnych wydatków na jedną osobę dla danego kraju (średnia arytmetyczna uzyskana z próby) przez skorygowaną liczbę przyjazdów turystów z tego kraju.

Przychody z tytułu przyjazdów *odwiedzających jednodniowych* z danego kraju obliczone zostały przez przemnożenie przeciętnych wydatków na jedną osobę dla danego kraju (średnia arytmetyczna uzyskana z próby) przez liczbę przyjazdów odwiedzających jednodniowych z tego kraju.

Łączne wydatki podróży zostały obliczone oddzielnie dla każdego kraju, a następnie zsumowane. Udział odwiedzających jednodniowych w przyjazdach z innych krajów niż sąsiedzkie szacowany jest na około 2–3%. Liczba ankiet przeprowadzonych w tej grupie przyjezdnych jest tak niewielka, że nie upoważnia do osobnego oszacowania przeciętnych wydatków dla poszczególnych krajów. Dla uproszczenia rachunku potraktowano przyjazdy jednodniowe z tych krajów łącznie.

Jeśli chodzi o drugie główne źródło danych dla tablicy 1 – bilans NBP to wykorzystano informacje dotyczące zwłaszcza:

- usług transportu międzynarodowego w zakresie przewozów pasażerskich, a szczególnie dynamiki zmian (transport lotniczy, morski, kolejowy i samochodowy),
- podróży zagranicznych (w pozycjach: *przyjazdy obcokrajowców, podróże służbowe, podróże prywatne, wymiana lecznicza i szkoleniowa*). Uznano, że pozycja *przyjazdy obcokrajowców* w zasadzie odpowiada łącznej wartości pakietów kupowanych w polskich biurach podróży. Skorygowano tę wartość przy wykorzystaniu danych z badań Instytutu Turystyki (wydatki przed podróżą, a zwłaszcza poniesione w związku z zakupem pakietów). Pominięto natomiast pozycję *rozliczenia z tytułu kart płatniczych*, z obawy przed podwójnym policzeniem (zakłada się, że dane te zostały uwzględnione w wydatkach poniesionych bezpośrednio przez turystów i odwiedzających jednodniowych na terenie Polski, oszacowanych na podstawie badań Instytutu Turystyki),

- części usług związanych z turystyką, mieszczących się w pozycji *usługi dla ludności, audiowizualne, kulturalne*; w pozycji tej dokonywana jest m. in. rejestracja wpłat z tytułu wymiany kulturalnej i rekreacyjnej.

Zgodnie z przyjętą metodologią, dane dotyczące strony popytowej RST opracowano w wersji netto, tzn. dokonano rozszacowania wartości usług cząstkowych zakupionych przez turystów w formie imprez. Źródłem informacji wykorzystanym do oszacowania struktury pakietów turystycznych, był sondaż przeprowadzony w biurach podróży świadczących usługi w zakresie zorganizowanej turystyki przyjazdowej nierezydentów, informacje z prasy branżowej oraz dane z rachunku podaży i wykorzystania produktów.

Reasumując, mimo luk w dostępnych materiałach dołożono wszelkich starań, aby wykorzystane w RST dane dotyczące wydatków turystycznych były zgodne z zaleceniami metodologii RST. Dostępne dane dotyczące spożycia turystycznego nie pozwoliły jednak na osiągnięcie pożądanego stopnia szczegółowości w zakresie struktury spożycia. Z tego powodu konieczna była agregacja niektórych pozycji – dotyczy to usług gastronomicznych, kulturalno-rekreacyjnych oraz niektórych usług transportowych. Dostępne źródła informacji nie pozwoliły ponadto na określenie pełnych rozmiarów spożycia związanego z usługami uzdrowiskowymi: wielkość podana w RST dotyczy wyłącznie usług zakupionych z dochodów osobistych turystów, a więc bez usług opłaconych przez kasy chorych. Niemożliwe okazało się też ustalenie pełnych rozmiarów zjawiska wynajmowania samochodów osobowych bez kierowcy przez uczestników ruchu turystycznego.

1.3. Podaż turystyczna i pracujący

Dane wykorzystane w tablicach 5 i 6 opracowano według zasad systemu rachunków narodowych, zgodnie z zaleceniami „ESA 1995”.

Odpowiednie dane w omawianych tablicach są zgodne z analogicznymi danymi prezentowanymi w Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej 2005 (patrz: Dział XXV Rachunki Narodowe). Dotyczy to zwłaszcza takich kategorii, jak: produkcja globalna, zużycie pośrednie, wartość dodana brutto (koszty związane z zatrudnieniem, podatki od producentów, dotacje dla producentów i nadwyżka operacyjna brutto), import towarów i usług, eksport towarów i usług.

W rachunkach narodowych dane bezwzględne za 2005 r. opracowano według zasad przyjętych na lata 2000–2005.

Do opracowania danych w tablicach 5 i 6, zastosowano dwa rodzaje grupowań:

- grupowanie podmiotów gospodarki narodowej,
- grupowanie produktów (wyrobów i usług).

Pierwszy rodzaj grupowania oparty jest na Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), drugi zaś – na Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU), wersja 2004. W rachunkach narodowych grupowanie podmiotów gospodarki narodowej określa się pojęciem „grupowanie metodą przedsiębiorstwa”, a drugi rodzaj grupowania – pojęciem „grupowanie metodą produktów”. W boczku tablic 5 i 6a grupowania danych według działów, grup i klas dokonano

metodą przedsiębiorstwa. W boczku tablicy 6 grupowania danych według działów, grup, klas czy podklas dokonano metodą produktów.

W tablicy 5 produkcję globalną i wartość dodaną brutto podano w cenach bazowych. Tablica 6 zawiera przejście z danych w cenach bazowych na dane w cenach nabywcy. Ze względu na brak danych umożliwiających obliczenie tych pozycji, w RST 2005 zostały one oszacowane w oparciu o stawki podatkowe z 2002 r. i dane z wykonania budżetu państwa w 2005 r.

Do opracowania podaży dla rachunku satelitarnego turystyki wykorzystano głównie następujące źródła informacji:

1. materiały robocze do opracowania rachunków narodowych za 2005 r.,
2. dane sprawozdawcze do opracowania rachunków produktowych za 2005 r.,
3. rachunek podaży wyrobów i usług za 2005 r. w układzie 465 grup bilansowych x 58 działów,
4. roczna ankieta przedsiębiorstwa za 2005 r. na formularzu SP,
5. statystyczne sprawozdanie finansowe za 2005 r. na formularzu F-02,
6. zbiorcze zestawienie ze sprawozdań o produkcji przemysłowej na formularzach P-01 i P-01 mutacja za 2005 r. w układzie 465 grup bilansowych x 58 działów,
7. sprawozdanie o usługach w transporcie i łączności za 2005 r. na formularzu T-02,
8. sprawozdanie o działalności gospodarczej osób fizycznych i spółek cywilnych w 2005 r. na formularzu SP-3,
9. zestawienia Ministerstwa Finansów zawierające:
 - a. sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostek budżetowych za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-27,
 - b. sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-27S,
 - c. sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetu państwa za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-28,
 - d. sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych jednostek samorządu terytorialnego za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-28S,
 - e. sprawozdanie z wykonania planów finansowych zakładów budżetowych za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-30,
 - f. sprawozdanie z wykonania planów finansowych gospodarstw pomocniczych za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-31,
 - g. sprawozdanie z wykonania planów finansowych funduszy celowych nieposiadających osobowości prawnej za okres od początku roku do 31.12. 2005 r. na formularzu Rb-33,
 - h. sprawozdanie o finansach instytucji kultury za 2005 r. na formularzu F-02/dk,
10. szacunki własne oparte na materiałach GUS i Ministerstwa Finansów.

Wszystkie podmioty w gospodarce narodowej dla potrzeb rachunków produktowych pogrupowane są na działy PKD. Każde zejście na niższy poziom grupowania podmiotów (grupy i klasy) wymaga dodatkowych opracowań i szacunków.

Podmioty zaklasyfikowane do rachunku satelitarnego turystyki występują w czterech sektorach instytucjonalnych, tj. w:

- sektorze przedsiębiorstw,
- sektorze instytucji finansowych i ubezpieczeniowych,
- sektorze instytucji rządowych i samorządowych,
- sektorze gospodarstw domowych.

Powyższy fakt oraz system sprawozdawczości spowodowały, że zastosowano trzy odrębne rodzaje szacunków:

- jednostek dużych i średnich zaliczonych do sektora przedsiębiorstw oraz sektora instytucji finansowych i ubezpieczeniowych,
- jednostek małych zaliczonych do sektora przedsiębiorstw, sektora instytucji finansowych i ubezpieczeniowych oraz sektora gospodarstw domowych,
- jednostek sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Jednostki duże i średnie zakwalifikowane do sektora przedsiębiorstw oraz sektora instytucji finansowych i ubezpieczeniowych oszacowano w oparciu o źródła danych wymienionych w punktach od 4 do 7. Wykonano dwa dodatkowe zestawienia dla wyodrębnionych grup i klas. Jedno zestawienie obejmowało produkcję globalną, zużycie pośrednie, wartość dodaną oraz jej składniki. Drugie zestawienie obejmowało przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (bez podatku VAT) w klasach PKD, pogrupowane metodą rodzaju działalności pogrupowane według klas PKD. Następnie oszacowano, wykorzystując dane z tych zestawień, wszystkie składniki występujące w rachunku satelitarnym turystyki, jednocześnie doprowadzając je do zgodności z odpowiednimi parametrami dla jednostek dużych i średnich.

Jednostki małe zaliczone do sektora przedsiębiorstw, sektora instytucji finansowych i ubezpieczeniowych oraz sektora gospodarstw domowych oszacowano w oparciu o źródło wymienione w punkcie 8. Podmioty składające sprawozdanie reprezentacyjne SP-3 uogólniane są na wysokim szczeblu PKD, przeważnie działów. Jest to najniższy szczebel agregacji tych podmiotów. Dla potrzeb rachunku satelitarnego turystyki koniecznym było wyodrębnienie w niektórych działach grup i klas. Do tego celu wykorzystano informacje o liczbie jednostek w operacji do badania oraz „materiały robocze” do zestawienia rachunków podaży wyrobów i usług w układzie 465 grup bilansowych x 58 działów.

Ze względu na zalecany sposób ujmowania produkcji globalnej organizatorów i pośredników turystycznych w wersji netto, w RST konieczna była modyfikacja wielkości produkcji globalnej i zużycia pośredniego związanych z tym rodzajem działalności i usług, a w konsekwencji także odpowiednich wielkości dla całej gospodarki. Ujęcie w wersji netto oznacza, że z wartości produkcji organizatorów i pośredników eliminowana jest wartość zakupionych przez nich charakterystycznych usług i wyrobów turystycznych – w ten sposób unika się podwójnego liczenia w globalnej produkcji turystycznej np. usług hoteli.

Nakłady inwestycyjne i wartość netto środków trwałych opracowano według zasad metodologicznych stosowanych na potrzeby rachunków narodowych, zgodnych z zaleceniami ESA 1995. Wartość nakładów inwestycyjnych (tabl. 8) w układzie wybranych działów, grup i klas Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) charakterystycznych dla działalności turystycznej opracowano na podstawie:

a) sprawozdań:

- SP – roczna ankieta przedsiębiorstwa (cz. III: środki trwałe i inwestycje) sporządzana przez podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób – zaklasyfikowanych według PKD do sekcji H, I, K,
- F-03 – sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych oraz o działalności inwestycyjnej sporządzane przez przedsiębiorstwa zaklasyfikowane do sekcji O, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, oraz przez jednostki sektora rządowego i samorządowego zaklasyfikowane do sekcji H, I, O – bez względu na liczbę pracujących,
- SG-01 – statystyka gminy – część 4: Inwestycje i środki trwałe – sporządzana przez urzędy gmin,
- SP-3 – sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób,

b) danych szacunkowych w zakresie organizacji i stowarzyszeń związanych z kulturą, rekreacją i sportem.

Dane statystyczne zarówno dla nakładów inwestycyjnych, jak i środków trwałych zestawiono w podziale na:

- budynki i budowle,
- środki transportu,
- pozostałe środki trwałe (obejmujące zwłaszcza: maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia).

Ponadto dane o nakładach inwestycyjnych zawierają również informacje o ulepszeniach gruntu. Natomiast w informacjach o wartości środków trwałych nie uwzględnia się wartości gruntów z powodu niepełnego ich ujmowania w ewidencji księgowej, co wynika z braku uregulowań prawnych związanych z ich wyceną. Informacje o wartości gruntów będą dostępne po wejściu w życie przepisów o katastrze nieruchomości.

Wartość środków trwałych wyceniono według cen rynkowych, tj. cen bieżących (prze-ceny) pomniejszonych o wartość ich zużycia. Do przeliczeń wartości środków trwałych z bieżących cen ewidencyjnych⁷ (zgodnych z ewidencją księgową) na ceny bieżące (rynkowe) przyjęto – zgodnie z metodologią przeliczeń stosowaną na potrzeby rachunków narodowych – wskaźniki zmiany cen dóbr inwestycyjnych zróżnicowane dla poszczególnych rodzajów

⁷ Co oznacza, że:

- środki trwałe przekazane do eksploatacji przed 1 I 1995 r., wyceniane są w cenach odtworzenia z września 1994 r. (przyjętych do aktualizacji wyceny wg stanu w dniu 1 I 1995 r.),
- a środki trwałe nabyte lub wytworzone po 1 I 1995 r. – w cenach bieżących zakupu lub wytworzenia.

działalności i grup rodzajowych, tj. budynków i budowli, środków transportu i pozostałych środków trwałych.

W 2005 roku, w związku z nowelizacją ustawy o rachunkowości (jednolity tekst Dz. U. 2002, Nr 76, poz. 694):

- nakłady inwestycyjne na niektóre przedmioty leasingu stanowiące środki trwałe użytkujących je podmiotów (leasingobiorców) zaliczono do nakładów tych podmiotów,
- niektóre przedmioty leasingu zaliczono do środków trwałych użytkujących je podmiotów (leasingobiorców).

Do 2001 roku nakłady te i środki trwałe będące przedmiotami leasingu były wykazywane przez podmioty finansujące (leasingodawców) zaliczane m. in. do grupy PKD 711 „wynajem samochodów osobowych”. Zmiany te w istotny sposób wpłynęły na poziom wielkości prezentowanych według rodzajów działalności.

Dane dotyczące pracujących wykorzystane w RST pochodzą zasadniczo z wcześniej wymienionych sprawozdań dotyczących działalności gospodarczej jednostek należących do poszczególnych sektorów instytucjonalnych oraz oszacowań dokonanych przez Instytut Turystyki.

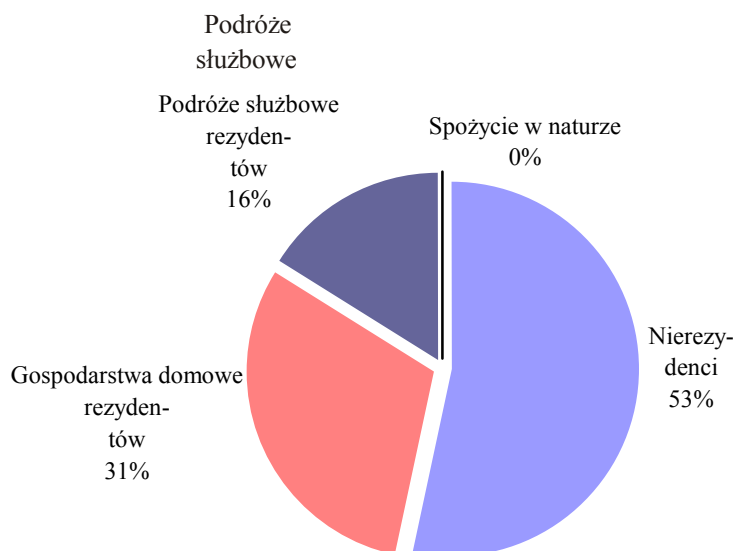
Informacje dotyczące pracujących odnoszą się tylko do charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej. Dotyczą one wszystkich podmiotów zaklasyfikowanych do danego rodzaju działalności, niezależnie od liczby pracujących. Zamieszczone dane otrzymano dwoma sposobami:

- dla jednostek dużych (powyżej 9 pracujących) ze sprawozdawczości przedsiębiorstw,
- dla jednostek małych, tj. pozostałych, z oszacowań dokonanych z wykorzystaniem danych zebranych dla 2002 r.

2. Spożycie turystyczne

W badanym roku **spożycie turystyczne ogółem** na terytorium ekonomicznym Polski oszacowano na poziomie **36 181 653 tys. PLN (tab. 4)**, co stanowiło 4,5% spożycia krajowego. Z tej kwoty 16 905 210 tys. PLN, tj. 46,7 %, przypadło na wydatki rezydentów (gospodarstw domowych, wydatki na podróż służbowe oraz w ramach indywidualnego spożycia zbiorowego⁸). Oznacza to zmianę w stosunku do 2002 r., kiedy na spożycie rezydentów przypadało 53% spożycia turystycznego. Jego strukturę według grup nabywców przedstawia wykres 2.1.

Wykres 2.1. Struktura spożycia turystycznego w 2005 roku według grup konsumentów

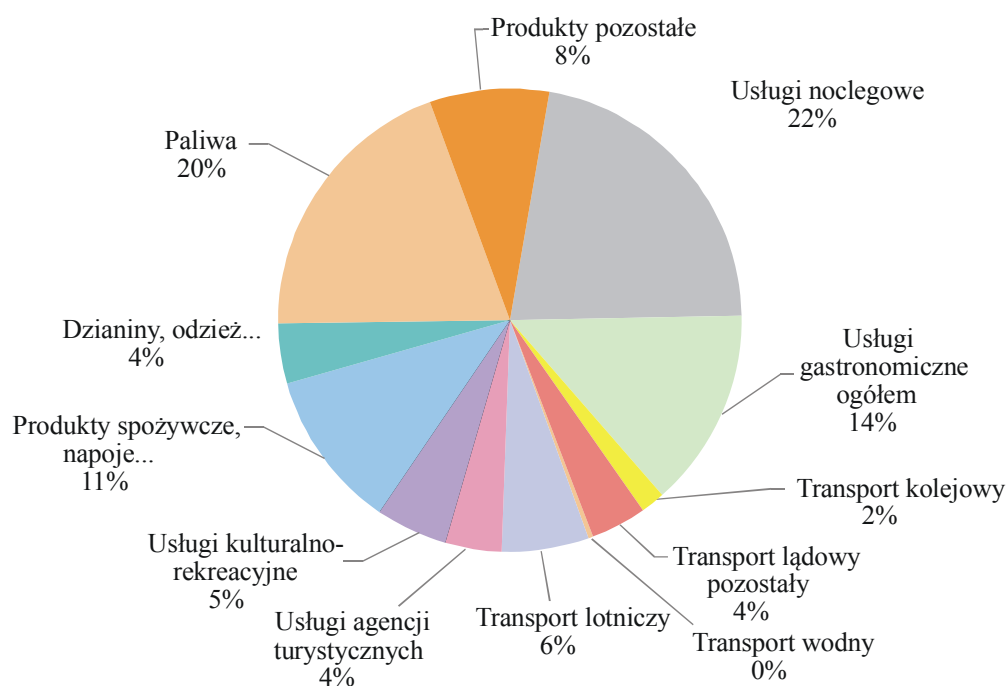

⁸ Obejmuje głównie spożycie usług turystycznych w naturze.

Z kolei analiza struktury rodzajowej spożycia wskazuje – podobnie jak w poprzednich latach – na przewagę wydatków na charakterystyczne produkty turystyczne (55,6%); produkty związane z turystyką stanowiły 35,7%, a pozostałe – 8,7% spożycia. W grupie charakterystycznych produktów turystycznych nabywanych przez odwiedzających (rezydentów i nierezydentów łącznie) największą pozycję stanowiły wydatki na usługi noclegowe (zarówno w hotelach, jak i w pozostałych obiektach zakwaterowania) – 22% spożycia turystycznego ogółem, na usługi transportowe ogółem - 12% oraz gastronomiczne (14%).

Od wielu lat wśród wydatków na **produkty związane z turystyką** szczególnie dużą i coraz bardziej znaczącą pozycję stanowią wydatki na paliwo, na które w 2005 roku przeznaczono 7 302 289 tys. PLN, tj. 56% spożycia tych produktów i 20% spożycia turystycznego ogółem. Istotne znaczenie miały również wydatki na zakupy żywności, napojów i wyrobów tytoniowych: 4 112 209 tys. PLN (11% spożycia ogółem). Strukturę spożycia turystycznego ogółem według grup produktów ilustruje wykres 2.2.

Wykres 2.2. Struktura spożycia turystycznego ogółem w 2005 r. według produktów

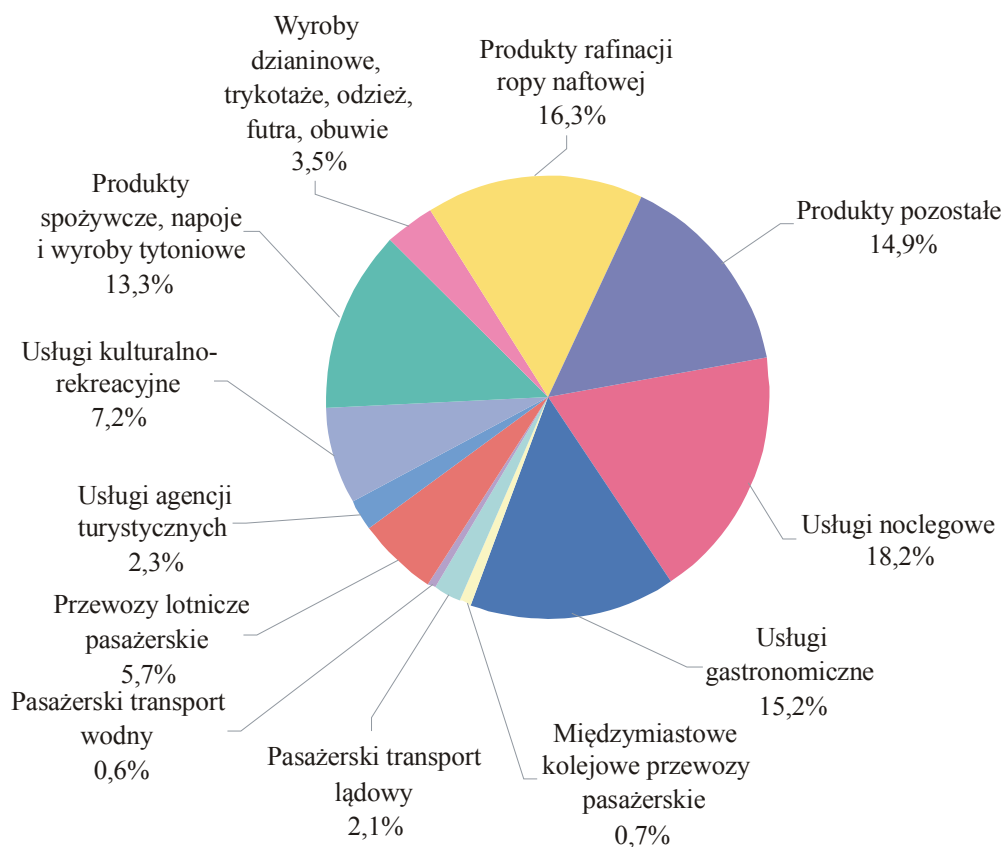

Zarówno zakupy paliw, jak i artykułów spożywczych są w pewnym stopniu substytucyjne wobec usług transportowych i gastronomicznych, a ich skala od wielu lat sugeruje, że znaczna część ruchu turystycznego na terenie Polski bazuje na samodzielnym zaspokajaniu potrzeb związanych z transportem i wyżywieniem w trakcie podróży turystycznych. Jednak porównanie struktury spożycia w 2002 r. (ostatni rok referencyjny dla pełnego RST) i w 2005 r. wskazuje na dość istotne zmiany strukturalne. Zwraca uwagę znaczny wzrost udziału usług noclegowych (z 17% do 22%), ogólny spadek spożycia usług transportowych (z 21% do 12%, szczególnie duży spadek odnotował transport kolejowy) oraz wzrost udziału wydatków na

paliwa – z 15% do 20%. Udział pozostałych produktów był identyczny lub uległ tylko niewielkim zmianom.

Interesujące jest porównanie struktury spożycia głównych grup nabywców usług turystycznych, tzn. nierezydentów oraz rezydentów. W 2005 roku łączne **wydatki nierezydentów** poniesione na rzecz polskich podmiotów gospodarczych (na terenie Polski i za granicą) oszacowano na poziomie **19 276 443 tys. PLN**. Zakup *charakterystycznych produktów turystycznych* oszacowano na łączną sumę 10 013 703 tys. PLN (tj. 51,9%), a *związanych z turystyką i pozostałych produktów i usług* – na sumę 9 262 740 tys. (48,1%). Od wielu lat udział tej drugiej kategorii jest istotny, co wynika ze znaczących wydatków nierezydentów w związku z zakupami na własne potrzeby, wliczanych – zgodnie z metodologią RST – do wydatku turystycznego.

Wykres 2.3. Spożycie turystyczne nierezydentów w 2005 roku według produktów

Podobnie jak w poprzednich okresach, także w 2005 roku najważniejszą pozycję spożycia turystycznego nierezydentów stanowiły usługi noclegowe (łącznie 18,2%) i gastronomiczne (15,2%). Tak jak rok wcześniej, stosunkowo niewielki był udział wydatków na usługi transportu pasażerskiego świadczone przez polskich przewoźników (wszystkie rodzaje transportu łącznie: 9,1%). Wpływa na to struktura przyjazdów cudzoziemców do Polski według środków transportu: mimo wzrastającego pasażerskiego ruchu lotniczego zdecydowana większość nierezydentów korzysta z własnych samochodów osobowych, co powoduje, że wydatki na zakup paliw, które stanowiły aż 16,3% łącznego spożycia nierezydentów odwiedzających Polskę, znacznie przewyższają przychody polskich przewoźników z tytułu przewozu turystów.

W usługach transportowych największy udział miał pasażerski transport lotniczy (62,7%), a następnie usługi pasażerskiego transportu lądowego (23,4%). Warto zauważyć, że w 2005 roku udział transportu lotniczego obniżył się (w rozwoju ruchu lotniczego uczestniczą w dużej mierze firmy zagraniczne), a pasażerskiego transportu lądowego od kilku lat z roku na rok rośnie.

W badanym roku udział wydatków nierezydentów na *usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem oraz usługi muzeów* był nieco wyższy niż w poprzednich okresach, wciąż jednak pozostawał niewielki (łącznie około 7,2%). Także *usługi agencji turystycznych*, rozumiane jako marża biur podróży organizujących turystykę przyjazdową do Polski, oszacowano na wyższym niż poprzednio poziomie, stanowiły jednak zaledwie 2,3% ogółu wydatków. W strukturze wydatków nierezydentów zwraca uwagę znacznie mniejszy niż w poprzednich latach udział pozycji *pozostałe produkty i usługi nabywane przez odwiedzających* (14,9% wobec 20,5% w 2004 r.). Należy sądzić, że znaczenie zakupów dokonywanych zarówno przez turystów, jak i odwiedzających jednodniowych (poza wyodrębnionymi w RST produktami spożywczymi, odzieżą i obuwem) jest wciąż istotne, ale na skutek stopniowego wyrównywania cen rynkowych w Polsce i krajach ościennych zmniejsza się ich atrakcyjność i skala.

W 2005 łączne **wydatki nierezydentów**, poniesione na rzecz polskich podmiotów gospodarczych (na terenie Polski bądź za granicą) w około 57% należy wiązać z przyjazdami turystów, pozostałą zaś część – z wizytami jednodniowymi. Przeciętny wydatek turystyczny nierezydentów poniesiony w związku z podróżą do Polski i pozostawaniem na jej terytorium przynajmniej jedną noc (turystów) był wyższy niż w latach poprzednich i wyniósł 723 PLN, odwiedzających jednodniowych zaś – 168 PLN. Wzrost poziomu spożycia turystycznego nierezydentów należy wiązać ze wzrostem liczby podróży do Polski, podejmowanych zarówno przez turystów (wzrost o 6,4%), jak i odwiedzających jednodniowych (o 3,7%), ale także ze wzrostem przeciętnych wydatków.

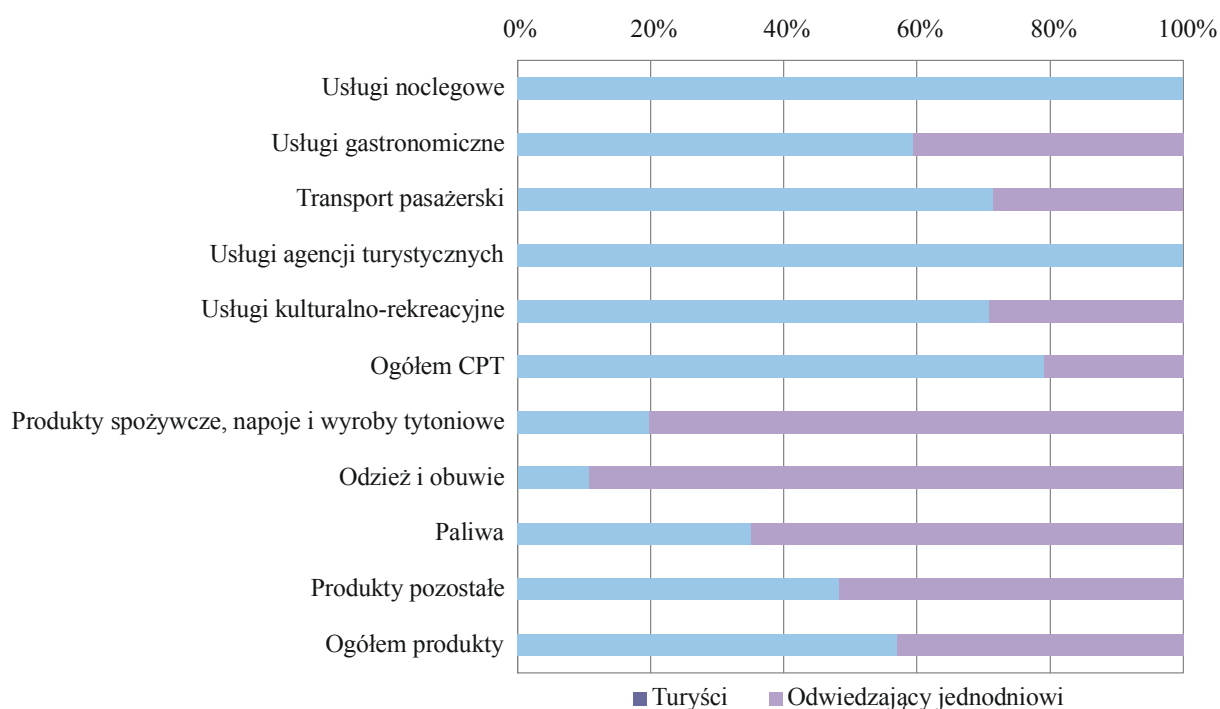
Zestawienie popytu nierezydentów w dwóch grupach: turystów i odwiedzających jednodniowych, pozwala na określenie ich znaczenia w konsumpcji poszczególnych rodzajów usług. Tak więc:

- przychody z tytułu świadczenia usług noclegowych, oszacowane na około 3 507 418 tys. PLN, z definicji w całości związane z przyjazdami turystów, to w 83,5% przychody hoteli, moteli i pensjonatów; reszta – tj. 16,5% – przypada na pozostałe miejsca krótkotrwałego zakwaterowania;
- popyt na usługi gastronomiczne (poz. 55.3, 55.4 i 55.5 – łącznie 2 935 131 tys. PLN) w 59,5% został zrealizowany przez turystów, w pozostałej części – przez odwiedzających jednodniowych; w stosunku do 2004 roku oszacowany popyt turystyczny na tę grupę usług jest wyższy o 24,6% co wynika przede wszystkim ze wzrostu liczby podróży, zwłaszcza turystów, pojawienia się segmentu nierezydentów wydających większe sumy w relacji do poprzednich okresów, ale także z relatywnego wzrostu cen;

- podobnie jak w poprzednich latach, dla których szacowano RST, z usług polskich przewoźników korzystali przede wszystkim turyści (przypada na nich 71,4% wpływów przedsiębiorstw transportowych z tytułu przewozów nierezydentów); stało się tak głównie ze względu na duży udział transportu lotniczego, na który przypadło 62,8% łącznych wpływów przedsiębiorstw transportowych; warto również zwrócić uwagę na wciąż znikomą i – co więcej – malejącą rolę transportu kolejowego w obsłudze turystyki zagranicznej (zaledwie 7,2% wpływów przedsiębiorstw transportowych z tytułu przewozów nierezydentów);
- zakup paliw jest w blisko 64,8% związany z wizytami odwiedzających jednostkowych; jest to więcej niż w poprzednim roku objętym pełnym badaniem RST, przede wszystkim z uwagi na wzrost liczby podróży;
- jeśli chodzi o łączny popyt nierezydentów na artykuły żywnościowe, odzież i obuwie, podobnie jak w poprzednich latach został on zdominowany przez odwiedzających jednostkowych, na których przypadło 82,1% spożycia w tej grupie produktów;
- natomiast popyt na usługi kulturalno-rekreacyjne w 70,7% wynikał z wydatków poniesionych przez turystów; zwraca uwagę fakt, że wydatki odwiedzających jednostkowych na te cele uległy zwiększeniu w porównaniu z poprzednimi okresami objętymi pełnym rachunkiem.

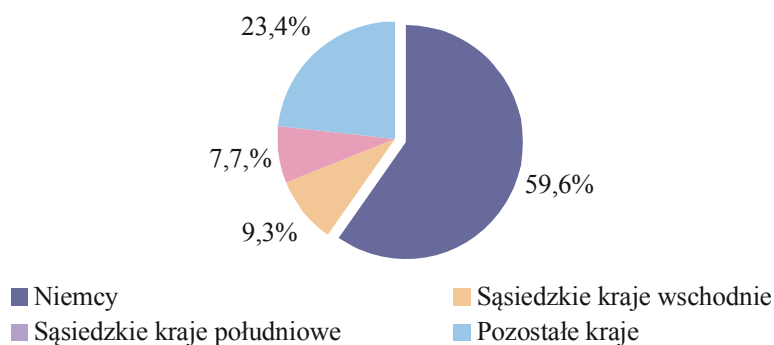
Charakterystyczne produkty turystyczne stanowiły w 2005 r. 51,9% łącznego spożycia turystycznego nierezydentów (w 2004 r. 47,2%). Dla tej grupy produktów, na które wydatki zostały oszacowane na 10 013 704 tys. PLN, podstawową grupę nabywców stanowili turyści, którzy odpowiadali za 79,1% ich spożycia. Natomiast produkty związane z turystyką (łącznie 9 262 739 tys. PLN) były nabywane przede wszystkim przez odwiedzających jednostkowych (76,8%). Wzrost udziału produktów charakterystycznych w spożyciu nierezydentów to przede wszystkim wynik wzrostu wydatków na usługi kulturalno-rekreacyjne, niewielkiego wzrostu udziału wydatków na usługi świadczone przez hotele i inne obiekty noclegowe oraz spadku zainteresowania nierezydentów zakupem produktów i usług *związanych z turystyką* (zwłaszcza zakupami odzieży i obuwia). Struktura taka wynika ze specyficznego charakteru turystyki przyjazdowej do Polski, a zmiany – ze spadku znaczenia wydatków na zakupy na własne potrzeby, wliczanych – zgodnie z metodologią RST – do wydatku turystycznego. Analizując strukturę spożycia w 2005 roku warto zwrócić uwagę na bardzo duży wzrost wydatków na zakup paliw.

Wykres 2.4. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów w 2005 roku

W 2005 roku, podobnie jak w latach poprzednich, spożycie turystyczne nierezydentów było zdecydowanie zdominowane przez wydatki Niemców (59,6%). Ponadto wejście Polski do Unii Europejskiej i wynikające stąd ożywienie kontaktów gospodarczych związanych z licznymi podróżami służbowymi przyczyniło się do wzrostu znaczenia rynków pozasąsiedzkich krajów UE kosztem udziału sąsiedzkich krajów wschodnich (9,8%).

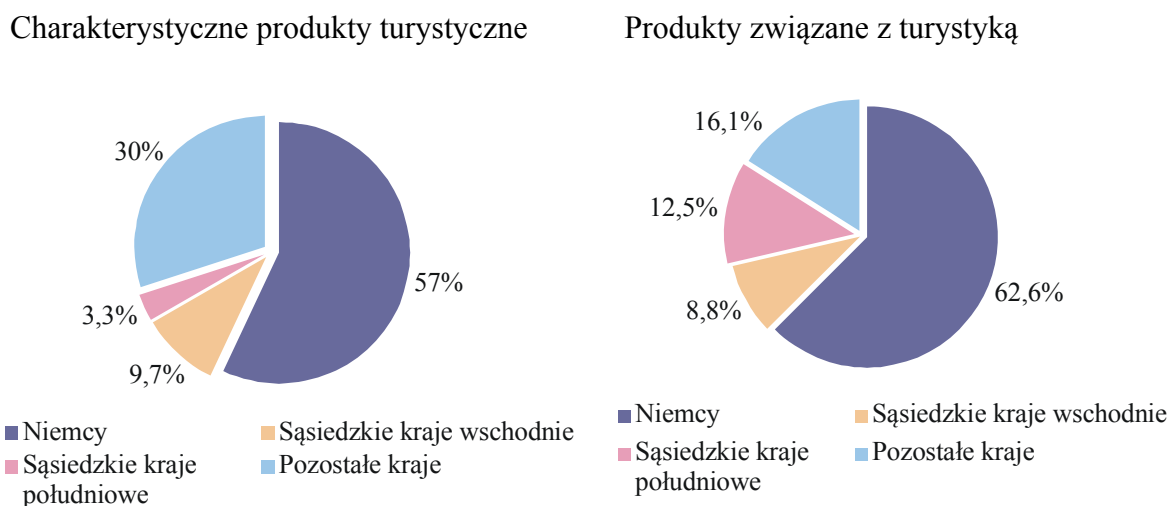
Wykres 2.5. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów w 2005 roku (spożycie ogółem)

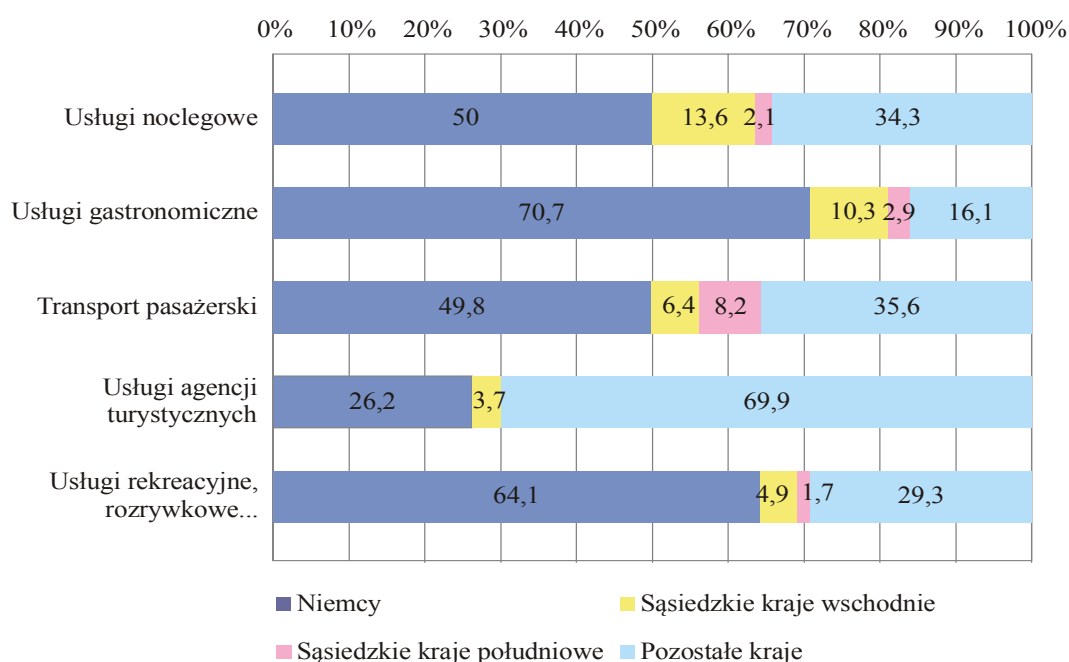
Jeśli chodzi o dominację przychodów z rynku niemieckiego, która jest widoczna od lat, to w strukturze wydatków na charakterystyczne produkty turystyczne odnotowano największą przewagę Niemców w odniesieniu do wydatków na usługi noclegowe i gastronomiczne, naj-

mniejszą zaś – transportu pasażerskiego. Wiąże się to z dużym udziałem prywatnego transportu samochodowego i znacznymi wydatkami Niemców na zakup paliw (nie zaliczonych do produktów charakterystycznych). W wydatkach na usługi polskich przewoźników dominują odwiedzający z krajów pozasąsiedzkich; wiąże się to z kolei ze znacznym udziałem transportu lotniczego, zwłaszcza z krajów pozaeuropejskich i Wielkiej Brytanii.

Wykres 2.6. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów w 2005 roku (produkty charakterystyczne i związane z turystyką)

Wykres 2.7. Struktura spożycia turystycznego nierezydentów według wybranych grup krajów (w %) – produkty charakterystyczne

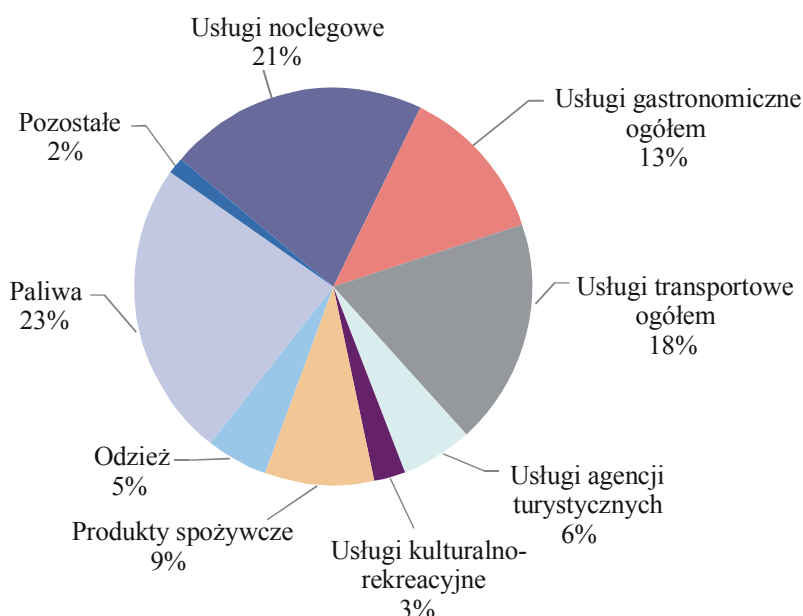
Struktura spożycia pozostałych produktów nabywanych przez odwiedzających wskazuje na wciąż duże, stabilne znaczenie wydatków na zakup artykułów spożywczych (które stanowiły 13,3% spożycia nierezydentów ogółem) oraz rosnące znaczenie paliw (16,3%).

Duża grupa wydatków włączonych do grupy *pozostałe produkty i usługi* to liczne, trudne do rozszacowania pozycje, takie jak usługi fryzjerskie, kosmetyczne, medyczne, szkoleniowe, zakup pamiątek, biżuterii, wydatki na naprawę pojazdów, zakup artykułów przemysłowych gdzie indziej nie sklasyfikowanych; w 2005 roku stanowiła ona 14,9% spożycia ogółem.

Podobnie jak w poprzednich latach, także w 2005 roku w spożyciu turystycznym **rezydentów** podstawowe znaczenie miały wydatki gospodarstw domowych: przypadało na nie 65,5% spożycia turystycznego mieszkańców Polski. Ponad jedna trzecia wydatków (pozostałe 34,5%) związana była z podróżami służbowymi.

Spożycie rezydentów w podziale na rodzaje produktów ilustruje wykres 2.8. W badanym roku dominowały wydatki na charakterystyczne produkty turystyczne (59%), na produkty związane z turystyką przypadło 39%, a na pozostałe – 2% spożycia turystycznego rezydentów. Jeśli uwzględnić poszczególne grupy produktów (wykres 2.8), to największa część wydatków została poniesiona na paliwo (23%), na kolejnych miejscach znalazły się: usługi noclegowe – 21%, usługi transportowe – 18% oraz usługi gastronomiczne – 13%.

Wykres 2.8. Spożycie turystyczne rezydentów w 2005 roku według produktów

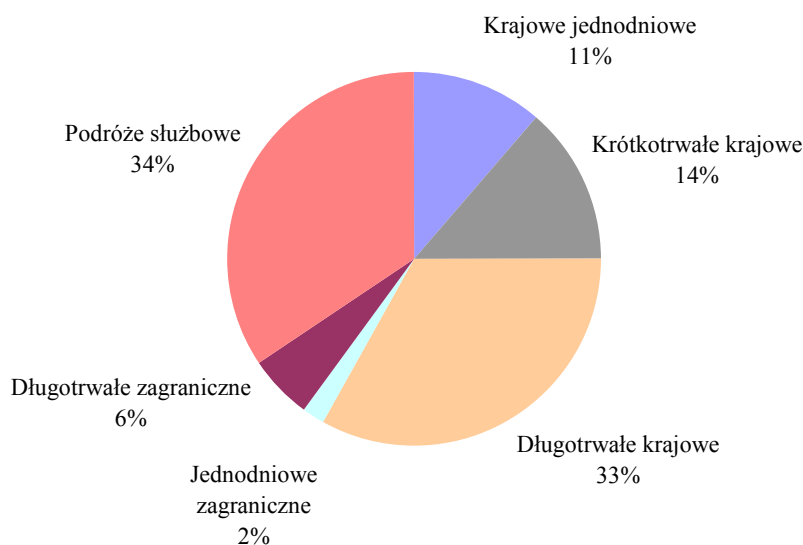

Porównanie z 2002 rokiem ujawnia dość istotne zmiany w modelu konsumpcji turystycznej rezydentów. Zwraca uwagę znaczący wzrost udziału wydatków na usługi noclegowe (z 14 do 21%), przy czym dotyczy to szczególnie korzystania hoteli (w 2002 roku wydatki na ich usługi stanowiły zaledwie 3%, podczas gdy w 2005 roku – 12%). Znacząco zmniejszył się udział wydatków transportowych – w 2002 roku przypadało na nie 32% wydatków, a w 2005 roku tylko 18%, przy czym szczególnie spadł udział transportu kolejowego i lądowego pozostałego; był to odpowiednio spadek z 11% do 3% i z 14% do 6%. Logiczną konsekwencją jest

wyraźny wzrost udziału wydatków na paliwo z (10% do 23%). Udziały pozostałych składników spożycia nie uległy tak widocznym zmianom.

Na spożycie turystyczne rezydentów składają się wydatki związane z różnymi typami podróży, co obrazuje wykres 2.9. Udział wydatków związanych z określonym typem podróży wskazuje, jakie jest ich znaczenie z punktu widzenia efektów ekonomicznych ruchu turystycznego.

Wykres 2.9. Spożycie turystyczne rezydentów w 2005 roku według typu podróży

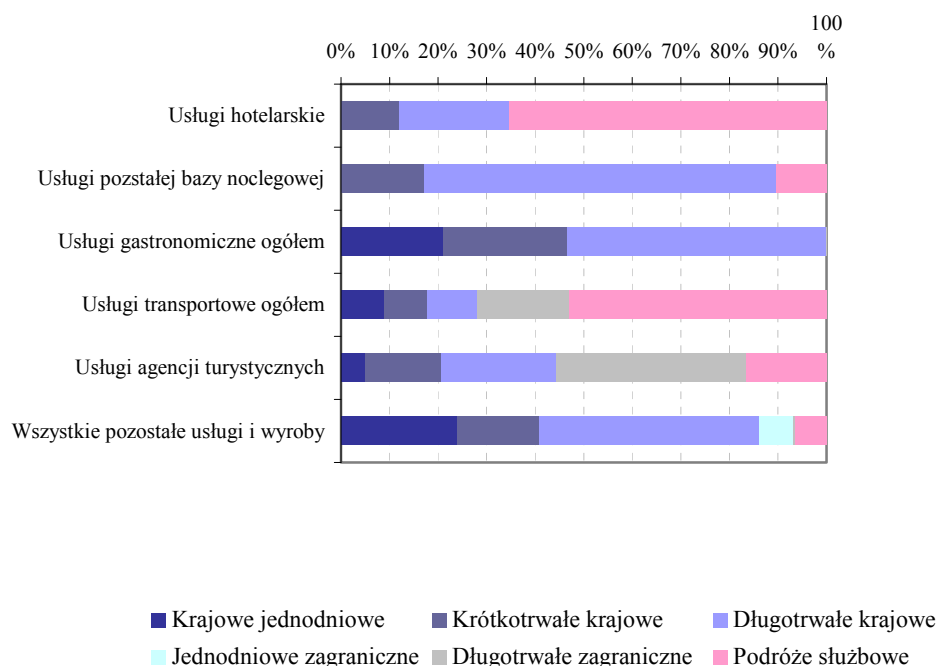
Analiza danych z wykresu 2.9 pokazuje, że największy udział (34%) w spożyciu turystycznym rezydentów miały wydatki przedsiębiorstw i instytucji związane z podróżami służbowymi. Niewiele ustępowały im długotrwałe podróże krajowe (33%). Pozostałe typy podróży miały zdecydowanie mniejsze znaczenie. Najmniejsze wydatki związane były z jednodniowymi wyjazdami za granicę⁹. Oznacza to, że skłonność przedsiębiorstw do finansowania podróży ma podstawowe znaczenie dla wytwórców usług turystycznych, podobnie jak aktywność gospodarstw domowych i ich model konsumpcji związany z krajowymi wyjazdami długoterminowymi.

Poznanie modeli konsumpcji związanych z poszczególnymi typami podróży to jeden z warunków prowadzenia polityki turystycznej i przewidywania wpływu ruchu turystycznego na

⁹ Warto pamiętać, że w przypadku podróży zagranicznych wyjazdowych w RST uwzględniane jest tylko spożycie na terytorium ekonomicznym Polski.

gospodarkę. Strukturę spożycia wybranych usług przez poszczególne rodzaje nabywców przedstawia wykres 2.10.

Wykres 2.10. Struktura spożycia turystycznego rezydentów według produktów i typów podróży (w %)

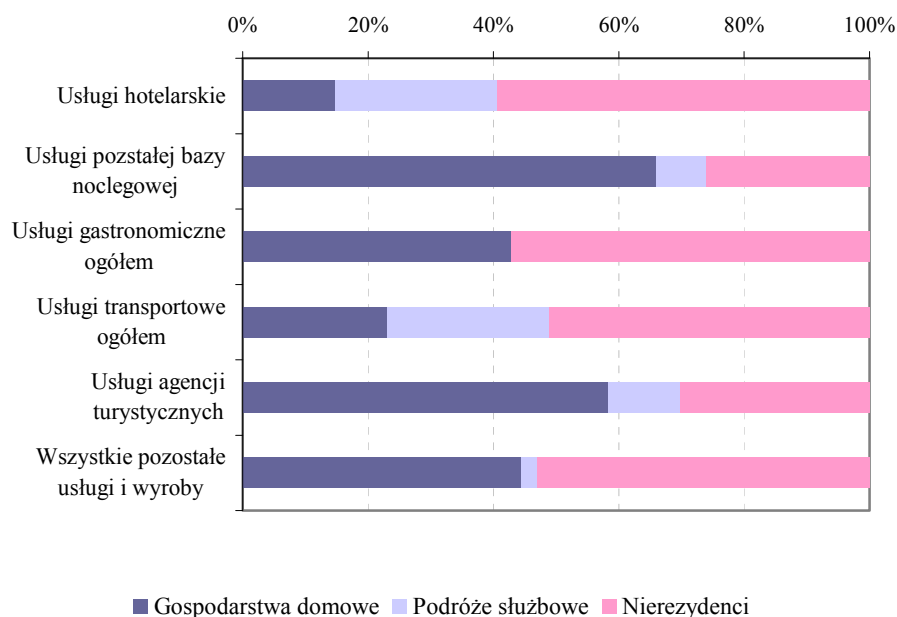

Wykres 2.10. ujawnia, że w przypadku hoteli głównym nabywcą ich usług były osoby podróżujące służbowo – przypadało na nie około 65% spożycia tych usług przez rezydentów. Z kolei dla pozostałej bazy noclegowej główną grupą klientów były osoby odbywające długotrwałe podróże krajowe. Jeśli chodzi o usługi gastronomiczne, to również dominowały wydatki uczestników długotrwałych podróży, na których przypadło ponad 55% spożycia (w tym przypadku kategoria podróży służbowych nie występuje – zostały one odpowiednio, tzn. według długości trwania podróży, zakwalifikowane jako spożycie gospodarstw domowych). Dla przedsiębiorstw świadczących usługi transportowe najważniejszymi klientami byli podróżujący służbowo – mieli oni ponad 45% udziału w sprzedaży ich usług krajowym uczestnikom ruchu turystycznego. Dla agencji podróży podstawowe znaczenie miały wyjazdy zagraniczne gospodarstw domowych – przypadało na nie 40% sprzedaży ich usług, a najmniejsze - krajowe podróże jednodniowe gospodarstw domowych (ok. 5% sprzedaży).

Jeśli przeprowadzić podobną analizę z uwzględnieniem także nierezydentów, to można ocenić, spożycie której z głównych grup nabywców było szczególnie ważne dla producentów poszczególnych usług turystycznych. Informacje na ten temat przedstawia wykres 2.11. Wynika z nich, że dla hoteli podstawowymi klientami są nierezydenci, na których przypadało ponad 55% spożycia ich usług. Podobnie dominowali oni w 2002 roku, jednak wynik uzyskany w 2005 roku oznacza dość istotny wzrost znaczenia popytu rezydentów (o około 10 punk-

tów procentowych), szczególnie ze strony gospodarstw domowych. W przypadku usług pozostałej bazy noclegowej sytuacja również uległa pewnym zamianom – jej podstawowym klientem nadal pozostają gospodarstwa domowe rezydentów, jednak w 2005 r. widoczny był wzrost zainteresowania tą bazą ze strony nierezydentów.

Wykres 2.11. Spożycie produktów turystycznych w 2005 roku według grup nabywców

W przypadku usług gastronomicznych 60% spożycia przypadało na nierezydentów, nieco mniejszy (ok. 50%) był ich udział w spożyciu usług transportowych. W stosunku do 2002 roku szczególnie wyraźna zmiana wystąpiła w odniesieniu do spożycia usług agencji podróży – w 2005 roku podstawowych ich klientem były gospodarstwa domowe rezydentów, podczas gdy w 2002 roku byli to podróżujący służbowo (przypadało na nich ok. 60% spożycia tych usług). Reasumując trzeba zauważyć, że mimo zwiększenia się udziału spożycia rezydentów w dalszym ciągu popyt nierezydentów ma podstawowe znaczenie dla większości producentów usług turystycznych.

W obecnej edycji RST po raz pierwszy bardziej wnikliwie potraktowane zostało spożycie przez mieszkańców Polski usług turystycznych za granicą (tab. 3). Na podstawie zebranych danych stwierdzono, że wartość tego spożycia była dość wysoka, bo wyniosła **7 294 210 tys. PLN**, co odpowiadało 43% spożycia tych usług w kraju. Wśród wydatków za granicą przeważały wydatki turystów, na które przypadło 55% całej ich sumy. Niestety ze względu na brak danych nie jest możliwe dokładne przeanalizowanie struktury tych wydatków według

produktów. Niemniej warto zwrócić uwagę na duży udział wydatków na charakterystyczne produkty turystyczne (ok. 41%), wśród których szczególnie znaczącą pozycję stanowiły usługi noclegowe – przypadło na nie 17% analizowanych wydatków ogółem.

Osobną kategorię spożycia turystycznego stanowi spożycie zbiorowe, związane z wydatkami na promocję, informację, administrację turystyczną i podobne cele. Choć nie jest ono uwzględniane w dalszych analizach w ramach RST, to jest niewątpliwie ważnym faktem gospodarczym. Dane na ten temat zamieszczono w tabelicy 9. Ustalono, że omawiane wydatki wyniosły w 2005 roku **153 090 tys. PLN**. Największy udział w tym spożyciu miały budżety gmin, na które przypadło 33% wydatków. Na rząd przypadło 28% wydatków na spożycie zbiorowe, a pozostałe 39% na budżety wojewódzkie i powiatowe. Jeśli chodzi o przeznaczenie, to największy udział miały wydatki na promocję; wydatki na administrację rządową w zakresie turystyki stanowiły niecałe 2%.

3. Turystyczna produkcja globalna, wartość dodana i udział turystyki w PKB

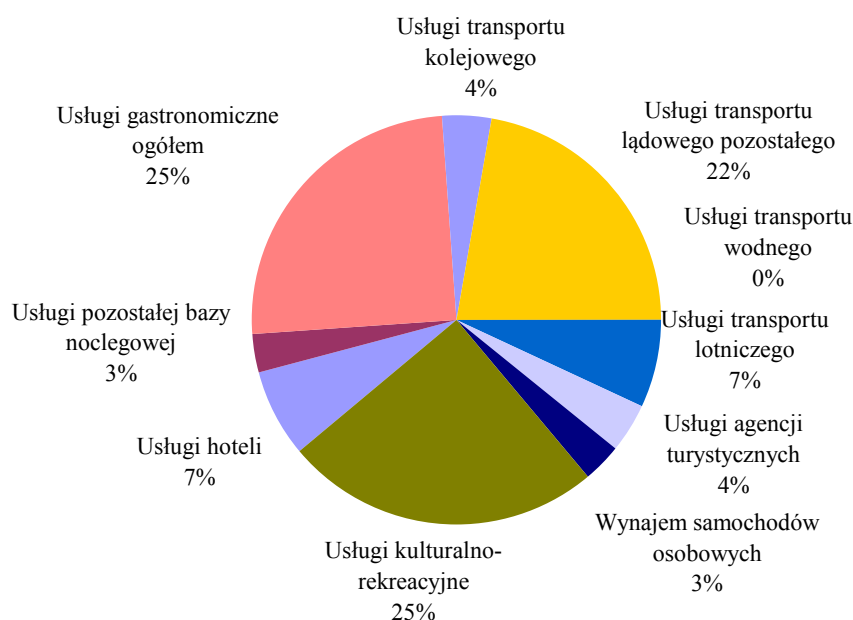
3.1. Charakterystyka produkcji globalnej i wartości dodanej w 2005 roku

Na podstawie przeprowadzonych szacunków ustalono, że w 2005 roku wartość **produkcji globalnej produktów turystycznych** (charakterystycznych i związanych z turystyką) wyniosła **340 561 356 tys. PLN**, co stanowiło 17,5% wartości produkcji globalnej w całej gospodarce narodowej. Zdecydowanie przeważały produkty związane z turystyką (271 263 084 tys. PLN), na które przypadało ponad 86%, podczas gdy na produkty charakterystyczne (69 298 272 tys. PLN) tylko 13,6% produkcji globalnej produktów turystycznych. Oznacza to, że produkty charakterystyczne to tylko 3,8% produkcji globalnej w całej gospodarce narodowej, co odpowiada wynikowi osiągniętemu w 2002 roku.

Wkład poszczególnych produktów charakterystycznych w wytworzenie produkcji globalnej całej grupy przedstawia wykres 3.1. Był on bardzo zróżnicowany – na usługi gastronomiczne ogółem przypadało 25%, na usługi kulturalno-rekreacyjne – 25%, a na lądowe przewozy pasażerskie pozostałe – 22%. Na przeciwnym biegunie znalazły się przewozy pasażerskie transportu wodnego – mniej niż 0,5% i usługi pozostałych obiektów noclegowych – 3%. W porównaniu z 2002 rokiem nastąpił wyraźny wzrost udziału usług gastronomicznych (o 4 punkty procentowe z 21% do 25%) oraz jednopunktowy wzrost udziału usług hoteli i agencji turystycznych. Największy spadek odnotowano w przypadku usług kulturalno-rekreacyjnych (o 4 punkty procentowe z 29%) oraz jednopunktowy w przypadku usług pasażerskiego transportu kolejowego.

Jeśli chodzi o strukturę produkcji globalnej produktów związanych z turystyką, to na handel hurtowy i detaliczny przypadało po 41%, a na handel pojazdami i paliwami pozostałe 18%.

Wykres 3.1. Struktura produkcji globalnej charakterystycznych produktów turystycznych w 2005 roku

Produkty turystyczne, podobnie jak wszystkie inne produkty, wytwarzane są przede wszystkim w wyspecjalizowanych przedsiębiorstwach, ale mogą też powstawać jako efekt działalności drugorzędnej przedsiębiorstw nastawionych na produkcję o innym profilu. Z tego powodu wielkość produkcji globalnej produktów turystycznych w praktyce nie jest tożsama z produkcją turystycznych rodzajów działalności. Wielkość produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności wyniosła w 2005 roku 114 153 129 tys. PLN, była więc niemal dwukrotnie wyższa niż podana wyżej produkcja globalna charakterystycznych produktów turystycznych. W przypadku rodzajów działalności związanych z turystyką rozbieżność ta była znacznie mniejsza, gdyż wartość ich produkcji globalnej wyniosła 294 184 411 tys. PLN.

Miarami, które pozwalają wyjaśnić źródło tych różnic są *współczynniki specjalizacji* i *koncentracji*. Współczynnik specjalizacji informuje o tym, jaką część produkcji globalnej danego rodzaju działalności gospodarczej stanowił jej produkt podstawowy, a współczynnik koncentracji – jaka część produkcji globalnej produktu została wytworzona w przedsiębiorstwach zaliczonych do podstawowego dla niego rodzaju działalności. Wartości tych współczynników zamieszczone zostały w tabelicy 5. Pokazują one, że wartość współczynnika specjalizacji była silnie zróżnicowana: od 0,06 dla transportu wodnego, 0,21 dla transportu kolejowego, 0,27 dla transportu lądowego do 0,98 dla działalności artystycznej i 0,97 dla działal-

ności związanej z poprawą kondycji fizycznej. Dla agencji podróży współczynnik ten wyniósł 0,91, dla hoteli – 0,76, a dla pozostałych obiektów – 0,57.

Niska wartość współczynnika specjalizacji dla wymienionych rodzajów transportu jest zrozumiała, ponieważ zastosowana w RST dla 2005 roku (i wcześniejszych) klasyfikacja PKD 2004 nie rozdzielała działalności w zakresie transportu towarowego i pasażerskiego, a zazwyczaj to transport towarowy jest podstawą funkcjonowania przedsiębiorstw łączących oba typy transportu. W przypadku hoteli i pozostałej bazy noclegowej stosunkowo niskie wskaźniki specjalizacji także są zrozumiałe, ponieważ przedsiębiorstwa tego typu świadczą zazwyczaj cały zestaw usług ułatwiających pobyt, a więc obok usług noclegowych przede wszystkim usługi gastronomiczne, niekiedy także rekreacyjne i inne. W stosunku do 2002 r. ogólny obraz skali specjalizacji produkcji w turystycznych rodzajach działalności nie uległ zasadniczej zmianie, ale można zaobserwować interesujące przesunięcia w odniesieniu do wybranych rodzajów działalności. Generalnie przedsiębiorstwa gastronomiczne zwiększyły poziom specjalizacji, to samo dotyczy agencji podróży i pozostałej działalności turystycznej. Z kolei hotele wyraźnie stały się bardziej uniwersalne (wskaźnik specjalizacji spadł z 0,85 do 0,76), podobnie spadek wartości współczynnika wystąpił w transporcie kolejowym i lądowym pozostałym, co oznacza zmniejszenie się udziału transportu pasażerskiego w ich produkcji globalnej.

W działalnościach związanych z turystyką sytuacja również była zróżnicowana. Najwyższy wskaźnik specjalizacji wystąpił w handlu detalicznym (0,90), a najniższy w handlu hurtowym i komisowym (0,63). Dla handlu pojazdami i paliwami było to 0,82.

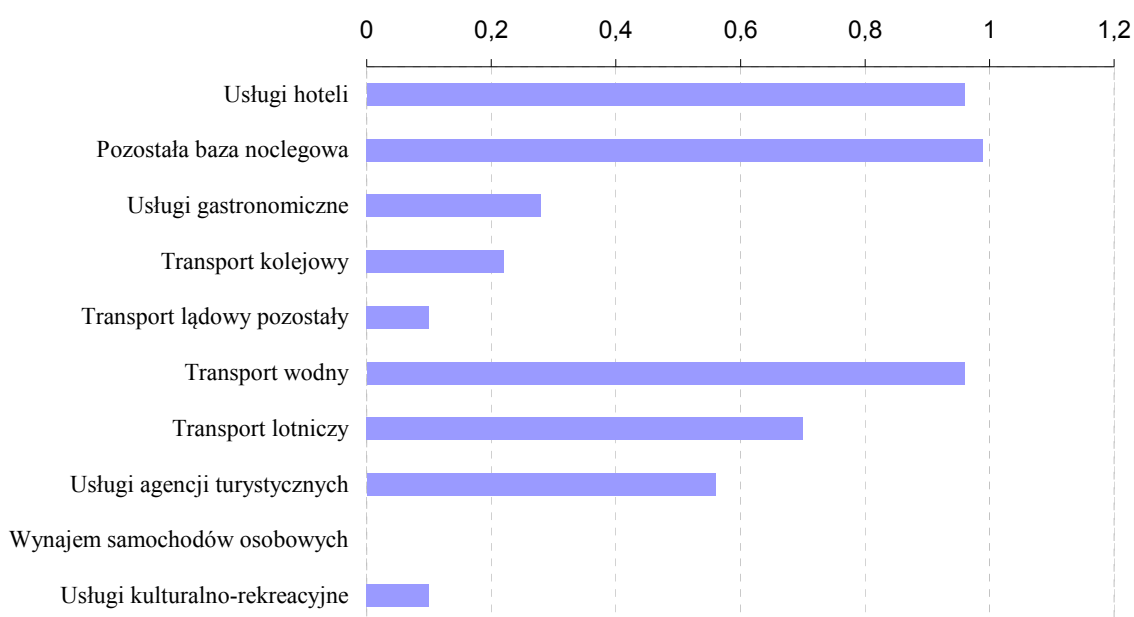
Jeśli chodzi o miejsca wytwarzania produktów turystycznych, to na podstawie wielkości **współczynnika koncentracji** (czyli udziału podstawowego rodzaju działalności w produkcji globalnej danego produktu – tab. 5.), można stwierdzić, że w większości wypadków produkty turystyczne wytwarzane są w odpowiadających im rodzajach działalności, choć zdarzają się wyjątki od tej reguły. Największą koncentracją (wskaźnik powyżej 0,9) charakteryzują się usługi pasażerskiego transportu wodnego, pasażerskie przewozy lotnicze, przewozy pasażerskie kolejowe i pozostałego transportu lądowego, usługi rekreacyjne oraz usługi agencji podróży. Najbardziej rozproszona (wskaźnik mniejszy niż 0,75) jest produkcja usług hotelowych i związanych ze sportem. Wyjątkowo niskim wskaźnikiem specjalizacji (0,31) charakteryzuje się wytwarzanie usług wynajmu samochodów. Ogółem około prawie 19% produkcji globalnej charakterystycznych produktów turystycznych zostało wytworzonych jako produkcja drugorzędna. W stosunku do 2002 roku można zaobserwować wzrost koncentracji produkcji w niektórych rodzajach działalności, chociaż obraz koncentracji produkcji nie uległ zasadniczym zmianom.

Wielkość produkcji globalnej nie jest tożsama z wielkością podaży danego produktu na rynku krajowym. Na tę ostatnią wielkość mają wpływ także rozmiary importu i eksportu, marże handlowe i transportowe oraz podatki pośrednie i dotacje do produktów. W przypadku charakterystycznych produktów turystycznych wpływ importu i eksportu w tradycyjnym sen-

się tego słowa prawie nie występuje¹⁰, podobnie jak marże handlowe i transportowe. W odniesieniu do wszystkich produktów istotny wpływ na wartość podaży mają podatki pośrednie netto¹¹. Ze względu na brak danych źródłowych wielkość podaży produktów turystycznych w 2005 roku została oszacowana z wykorzystaniem danych z 2004 i 2002 roku. Tak oszacowana **podaż** wyniosła **416 857 856 tys. PLN** i stanowiła 20% podaży produktów w gospodarce narodowej. Podobnie jak w przypadku produkcji globalnej dominowały produkty związane z turystyką, na które przypadło 83% wartości podaży turystycznej. Podaż charakterystycznych produktów turystycznych została oszacowana na poziomie 71 135 803 tys. PLN, co stanowiło 3,5% krajowej podaży ogółem (w 2002 roku było to 4,3%).

Interpretując przytoczone wielkości należy pamiętać, że nie można ich utożsamiać z podażą sensu stricto turystyczną, ponieważ wszystkie analizowane produkty są nabywane także przez pozaturystyczne grupy konsumentów. W celu wyeliminowania tej części produkcji globalnej i podaży stosowany jest *współczynnik spożycia turystycznego*. Pozwala on ocenić skalę spożycia odwiedzających i jest obliczany jako stosunek tego spożycia do podaży danego produktu. Wartości współczynników w odniesieniu do produktów turystycznych zawiera tablica 6, natomiast wykres 3.2 przedstawia jego wartość dla produktów charakterystycznych.

Wykres 3.2 Współczynniki spożycia turystycznego w 2005 roku

¹⁰ W ujęciu bilansu płatniczego import to spożycie usług świadczonych przez nierezydentów, a eksport to produkcja nabyta przez nierezydentów – w RST znajduje to odzwierciedlenie w strukturze spożycia turystycznego.

¹¹ Podatki od produktów pomniejszone o wysokość dotacji do produktów.

W 2005 roku współczynnik spożycia turystycznego osiągnął najwyższą wartość dla pasażerskiego transportu wodnego, usług pozostałych obiektów noclegowych i usług hoteli. W przypadku wymienionych produktów wahała się ona od 1,00 do 0,96. Na drugim biegunie znalazł się transport lądowy pozostały i usługi kulturalno-rekreacyjne, dla których wartość współczynnika wyniosła zaledwie 0,1. Jeśli porównać te wartości z danymi dla 2002 roku, to podobny poziom współczynnika zanotowano w odniesieniu do usług hoteli. Jego wartość spadła natomiast w przypadku usług gastronomicznych (z 0,31 do 0,28), usług transportu lądowego pozostałego (z 0,14 do 0,10), usług transportu powietrznego (z 0,84 do 0,7) oraz szczególnie silnie w przypadku usług transportu kolejowego (z 0,73 do 0,22). Wzrost nieznacznie współczynnik spożycia turystycznego usług kulturalno-rekreacyjnych (z 0,09 do 0,10) oraz istotnie dla pasażerskiego transportu wodnego (z 0,73 do 1,00). Dla agencji podróży i pozostałych usług turystycznych wartość współczynnika oszacowano na poziomie 0,59, a dla usług pozostałych obiektów turystycznych 0,99.

Współczynniki spożycia dla produktów związanych z turystyką to: dla żywności i napojów – 0,02, dla artykułów odzieżowych – 0,03, a dla paliw – 0,09. Dla produktów pozostałych współczynnik spożycia turystycznego oszacowano na poziomie 0,02. W porównaniu z 2002 r. oznacza to stabilizację w przypadku zakupów żywności, mały wzrost w odniesieniu do artykułów odzieżowych (z 0,02 do 0,03) i spadek w przypadku paliw (z 0,12 do 0,09).

Współczynniki spożycia turystycznego mają nie tylko wartość informacyjną w aspekcie oceny oddziaływania turystyki na gospodarkę narodową, stanowią także sprawdzian wiarygodności źródeł informacji dotyczących strony podaźowej i popytowej turystyki. Z tego punktu widzenia uzyskane wyniki można uznać za wiarygodne. Niewątpliwie w Polsce obserwuje się zjawisko gwałtownego odwrotu odwiedzających od korzystania z kolei, rośnie również zjawisko korzystania z usług gastronomicznych przez lokalnych mieszkańców. Spadek współczynnika w przypadku transportu lotniczego można wytłumaczyć rozwojem emigracji zarobkowej, który nastąpił po wstąpieniu Polski do UE, co spowodowało, że grupa migrantów zarobkowych stała się ważnym segmentem pasażerów. Pewne wątpliwości budzi poziom współczynnika dla usług pozostałych obiektów noclegowych, który wydaje się za wysoki (grupa ta obejmuje także internaty itp.) oraz dla usług agencji i pozostałych usług turystycznych, który z kolei jest dość niski (0,59). W tym ostatnim przypadku należy jednak pamiętać, że część podaży tych usług to usługi w zakresie promocji i informacji, które jako spożycie zbiorowe nie zostały uwzględnione w opisywanej analizie. Ich wartość została podana w tabelicy 9.

3.2. Turystyczna wartość dodana i udział turystyki w tworzeniu PKB w 2005 roku

Wartość dodana wytworzona w turystycznych rodzajach działalności w 2005 roku została oszacowana na poziomie **214 146 340 tys. PLN**. Oznacza to udział w wartości dodanej wytworzonej w całej gospodarce na poziomie 24,7%. Jeśli uwzględnić tylko charakterystyczne rodzaje działalności, to wartość ta była wyraźnie niższa i wyniosła **49 991 830 tys. PLN**, co odpowiadało 5,8% wartości dodanej wytworzonej w gospodarce narodowej. W porówna-

niu z 2002 rokiem uzyskane wyniki pokazują lekki spadek wkładu obu grup działalności. Udział turystycznych rodzajów działalności w tworzeniu wartości dodanej wyniósł wtedy 26,2%, a działalności charakterystycznych – 6,2%.

Udział poszczególnych rodzajów działalności w wypracowaniu powyższej kwoty był zróżnicowany, przy czym zdecydowanie większą wartość wypracowały rodzaje działalności związane z turystyką (tablica 6a). Jeśli wziąć pod uwagę tylko charakterystyczne rodzaje działalności, to zdecydowanie dominował transport lądowy pozostały, na który przypadało aż 42 % tej wartości. Na drugim miejscu znalazły się placówki gastronomiczne (14%), transport kolejowy (10%), działalność agencji podróży (6%), działalność artystyczna (5%) i hotele (4%).

Analiza udziału wartości dodanej w produkcji globalnej poszczególnych rodzajów działalności wskazuje, jaką zdolnością tworzenia wartości dodanej odznaczają się turystyczne rodzaje działalności. Wysokość tego udziału przedstawia wykres 3.3.

Wykres 3.3. Udział wartości dodanej w produkcji globalnej turystycznych rodzajów działalności w 2005 roku

Jeśli przyjrzeć się danym zamieszczonym na wykresie 3.3, to turystyczne rodzaje działalności można podzielić na trzy grupy: o mniejszej niż przeciętna dla gospodarki zdolności do tworzenia wartości dodanej, o zdolności zbliżonej do przeciętnej (+/- 2 punkty procentowe) i

wyższej. Do pierwszej grupy należą rodzaje działalności polegające na świadczeniu usług transportowych oraz działalność agencji podróży. Do grupy drugiej należy działalność w sferze gastronomii i handel hurtowy, do trzeciej pozostałe działalności turystyczne, spośród których warto wymienić hotele (0,49), ponieważ charakteryzuje je stosunkowo duży udział w wartości dodanej charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej.

Wartości dodanej wytworzonej w CRDT nie można utożsamiać z wartością dodaną wytworzoną w związku z produkcją na rzecz spożycia turystycznego, nazywaną turystyczną wartością dodaną. Jej oszacowanie wymaga skorygowania wartości dodanej wypracowanej w turystycznych rodzajach działalności o wskaźnik spożycia turystycznego i wskaźnik specjalizacji produkcji¹² (tablica 6a). W 2005 roku obliczona w ten sposób **turystyczna wartość dodana** wyniosła **17 862 862 tys. PLN** i stanowiła **2,1%** wartości dodanej wytworzonej w tym roku w całej gospodarce. Oznacza to relatywnie duży wzrost w porównaniu z 2002 rokiem, kiedy udział ten ukształtował się na poziomie 1,85%.

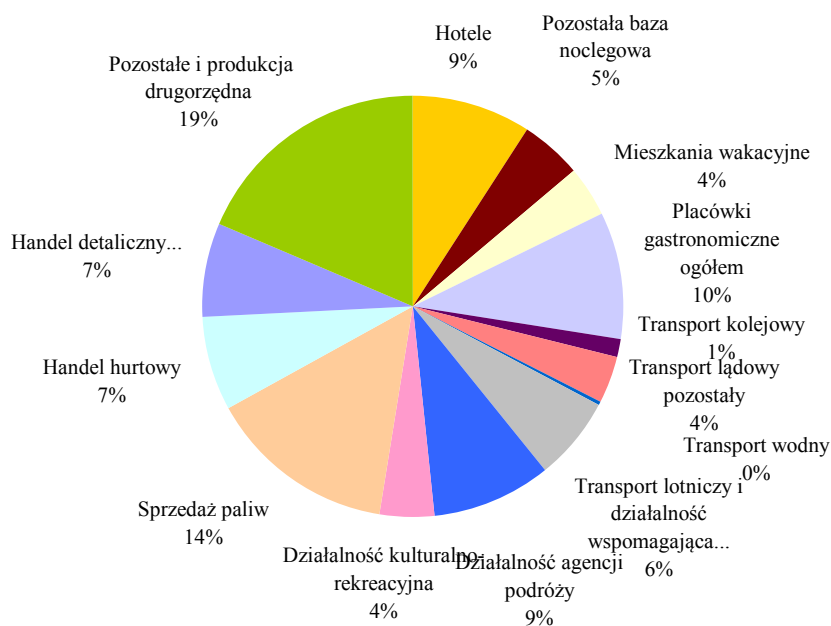
Wkład poszczególnych rodzajów działalności w wytworzenie turystycznej wartości dodanej ilustruje wykres 3.4.

Z analizy danych przedstawionych na wykresie 3.4 wynika, że ponad połowa (ok. 52%) turystycznej wartości dodanej została wypracowana w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności, a 28% w handlu, czyli w działalności związanej z turystyką; 19% turystycznej wartości dodanej to efekt drugorzędnej produkcji usług turystycznych w innych niż podstawowe rodzajach działalności oraz efekt produkcji pozostałych, tj. nieturystycznych, produktów na rzecz zapotrzebowania ze strony odwiedzających. Wśród CRDT największy udział w tworzeniu turystycznej wartości dodanej miały obiekty noclegowe i gastronomia, na które przypadało łącznie 24% jej wielkości. Na działalność transportową ogółem przypadało łącznie 11% turystycznej wartości dodanej, a na działalność agencji podróży – 9%. Łącznie turystyczna wartość dodana stanowiła 18,4% wartości dodanej wypracowanej w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej.

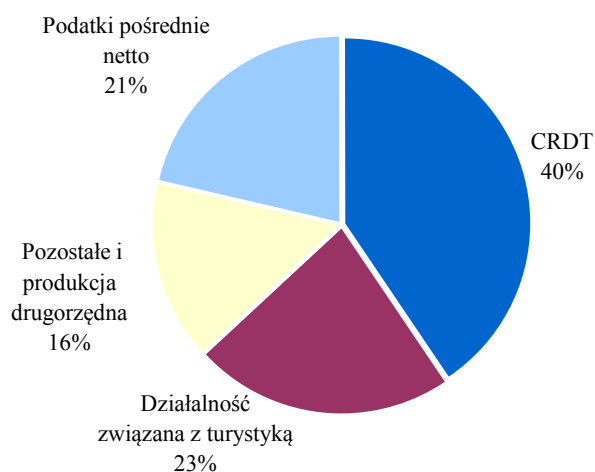
Wartość dodana ma podstawowe znaczenie jako składnik PKB, który jest powszechnie stosowany jako miara wielkości gospodarki narodowej. Jego obliczenie wymaga uwzględnienia podatków pośrednich netto (podatków nakładanych na produkty pomniejszonych o dotacje do produktów). Wielkość tych podatków w 2005 roku oszacowano na 4 857 042 tys. PLN, co oznacza, że **wkład turystyki w tworzenie PKB** wyniósł **22 719 904 tys. PLN**. Stanowiło to **2,3%** PKB wytworzonego w 2005 roku (dla porównania w 2002 roku było to 2,02%). Wkład poszczególnych elementów w tworzenie „turystycznego” PKB pokazuje wykres 3.5.

¹² W tablicy 6a podano iloczyn współczynnika specjalizacji produkcji i współczynnika spożycia turystycznego, który nosi nazwę współczynnika turystycznej wartości dodanej (TWD).

Wykres 3.4. Turystyczna wartość dodana w 2005 roku według rodzajów działalności

Wykres 3.5. Struktura „turystycznego” PKB w 2005 r.

Z wykresu 3.5 wynika, że największą część „turystycznego” PKB stanowiła wartość dodana wypracowana w charakterystycznych turystycznych rodzajach działalności, 23% przy-

padało na wartość dodaną wytworzoną w rodzajach działalności związanych z turystyką, 21% przypadło na podatki pośrednie i 16% na wartość dodaną powstałą w pozostałych rodzajach działalności. Powyższe liczby należy traktować z pewną dozą ostrożności, ponieważ kwota podatków pośrednich została doszacowana. Jej udział w „turystycznym” PKB jest stosunkowo wysoki, ale trzeba pamiętać, że niektóre dobra i usługi nabywane przez odwiedzających są obłożone wyjątkowo wysokimi podatkami pośrednimi, dotyczy to paliw, wyrobów tytoniowych i alkoholi. Ich udział w „turystycznym” PKB w 2005 r. nie odbiega zasadniczo od struktury w 2002 r., kiedy ukształtował się on na poziomie 19%. Bardziej znaczące zmiany można zaobserwować w przypadku udziału działalności związanej z turystyką oraz produkcji drugorzędnej i pozostałej. Udział tej pierwszej spadł z 33% do 23%, a tej drugiej wzrósł z 7% do 16%.

4. Pracujący w turystyce

Ogółem w 2005 roku **liczba pracujących w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej** wyniosła nieco ponad **607 tys. osób**, co stanowiło (podobnie jak rok wcześniej) około **5%** siły roboczej w całej gospodarce. Bezwzględna wielkość zatrudnienia wykazuje niewielki spadek w stosunku do 2004 roku, kiedy łączną liczbę pracujących w CRDT oszacowano na ponad 608 tys. osób. Było to również mniej niż w 2002 r., gdy liczba pracujących wyniosła 614 tys. osób. Spadek ten dotyczy pracy najemnej: liczba zatrudnionych zmniejszyła się w stosunku do 2004 roku o ponad tysiąc osób (525 tys. zatrudnionych w 2005 r.), nie wpływając jednak istotnie na udział pracy najemnej w całości zatrudnienia w CRDT (podobnie jak rok wcześniej, wyniósł on 86%).

Liczba właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin („samozatrudnionych”) pozostała na prawie tym samym poziomie (13%), ale należy odnotować znaczący spadek liczby mikroprzedsiębiorstw, które stanowią rynkowe „źródło” samodzielnie tworzonych miejsc pracy. W stosunku do 2004 roku ubyło ponad 1 700 takich jednostek.

Uzyskanie bardziej precyzyjnego obrazu wpływu ruchu turystycznego na tworzenie miejsc pracy możliwe jest po zastosowaniu współczynnika turystycznej wartości dodanej, który eliminuje miejsca pracy niezwiązane z jego obsługą. Tak oszacowana **wielkość zatrudnienia bezpośrednio związanego z obsługą ruchu turystycznego** była znacznie niższa i wyniosła nieco ponad **146 tys. osób**; 17% tej liczby stanowili samozatrudnieni. Na jednostki zatrudniające powyżej 9 osób przypadło 67% pracujących, co oznacza, że w 2005 roku tworzyły one więcej miejsc pracy aniżeli jednostki mikro (o liczbie pracujących nie przekraczającej 9 osób). Wypada jednak zaznaczyć, że liczba przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób w 2005 roku wyniosła nieco ponad 10 tys., co oznacza spadek o prawie 200 jednostek w stosunku do poprzedniego roku.

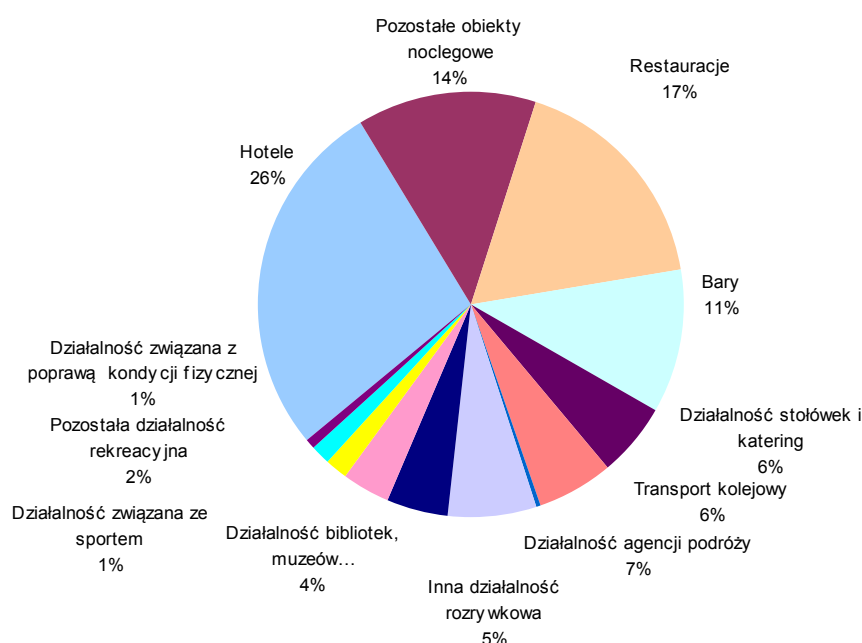
Udział poszczególnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w generowanym zatrudnieniu w 2005 roku był bardzo różny (por. wykres 4.1). Na poziomie grup (przy uwzględnieniu wskaźnika TWD) największym pracodawcą spośród wszystkich CRDT okazały się hotele (ponad 29,5 tys. osób, co stanowiło 26% wszystkich pracujących w CRDT). Za nimi plasowały się restauracje – z liczbą ponad 19 tys. pracujących, a nieco dalej inne niż hotele obiekty noclegowe, w których zatrudnienie znalazło ponad 14,5 tys. osób (14% pracujących w CRDT).

Łączna liczba pracujących w obiektach noclegowych (hotele i pozostałe obiekty noclegowe) wyniosła ponad 44 tys. osób (40% pracujących w CRDT). Zastosowanie współczynnika

turystycznej wartości dodanej pozwoliło także określić liczbę osób zaangażowanych w obsługę ruchu turystycznego w barach (prawie 12 tys. osób) oraz w działalności stołówek i cateringu (prawie 6 tys. osób), co stanowi odpowiednio 11% i 6% pracujących w CRDT. Łącznie z pracownikami restauracji daje to znaczącą liczbę prawie 37 tys. osób (34% wszystkich pracujących w CRDT).

W 2005 roku działalność agencji podróży skupiała zaledwie 7% wszystkich pracujących w CRDT (nieco ponad 7 tys. osób).

Wykres 4.1. Pracujący w turystyce w 2005 roku (wszystkie jednostki)

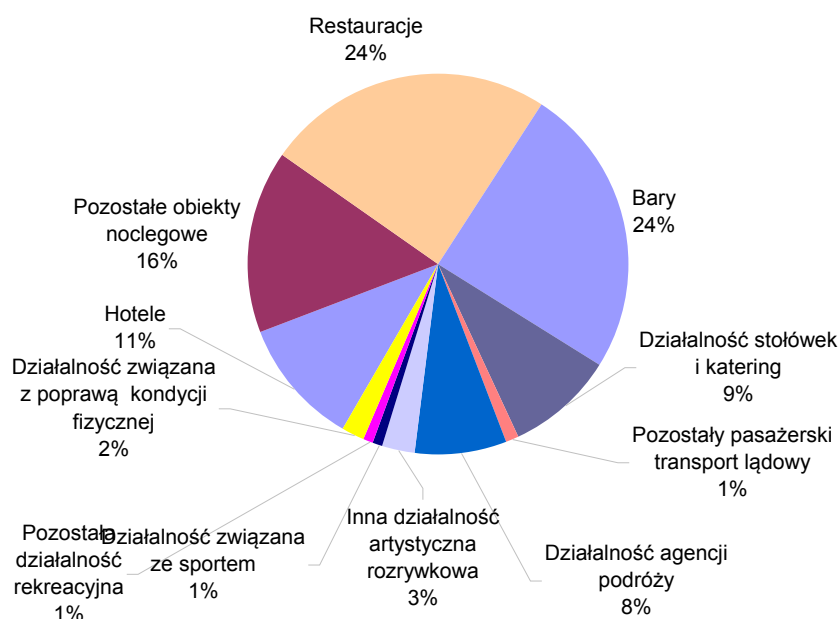

Udziały poszczególnych rodzajów działalności w liczbie tworzonych miejsc pracy uległy nieznacznym zmianom w stosunku do 2004 roku. Na czoło wysunęły się hotele, a znaczącemu ograniczeniu uległa liczba miejsc pracy związanych z obsługą ruchu turystycznego w transporcie kolejowym. Zmniejszył się też udział barów (z 15% w 2004 r. do 11% w 2005).

Jeśli chodzi o samodzielne tworzenie miejsc pracy w turystyce w 2005 roku, to na tę kategorię przypadało 17% pracujących (25,5 tys. osób). Oznacza to co prawda spadek o dwa punkty procentowe w stosunku do 2004 roku, ale w wielkościach bezwzględnych odnotowano wzrost o prawie 3 tys. samozatrudnionych. Wykres 4.2 pokazuje, jaka część samozatrudnionych pracujących we wszystkich CRDT przypadała w 2005 roku na poszczególne rodzaje działalności (w zasadzie powtarzają się tendencje z 2004 r.). Największy odsetek samozatrudnionych przypadł na restauracje i bary (w obu przypadkach 24% wszystkich samozatrudnionych w CRDT), nieco niższy na obiekty noclegowe inne niż hotele (16%). Skromnie na tym tle wypadły hotele (11%), sto-

łówki wraz z działalnością cateringową (9%) czy biura podróży (8%). Podane wskaźniki należy jednak analizować łącznie z informacją o liczbie przedsiębiorstw w poszczególnych rodzajach działalności turystycznej. Na przykład znacząca liczba restauracji i barów (łącznie prawie 30 tys.) sprawiła, że miały one istotny udział w ogólnej liczbie samozatrudnionych w 2005 roku (48%).

Wykres 4.2. Samozatrudnieni w turystyce w 2005 roku (wszystkie jednostki)

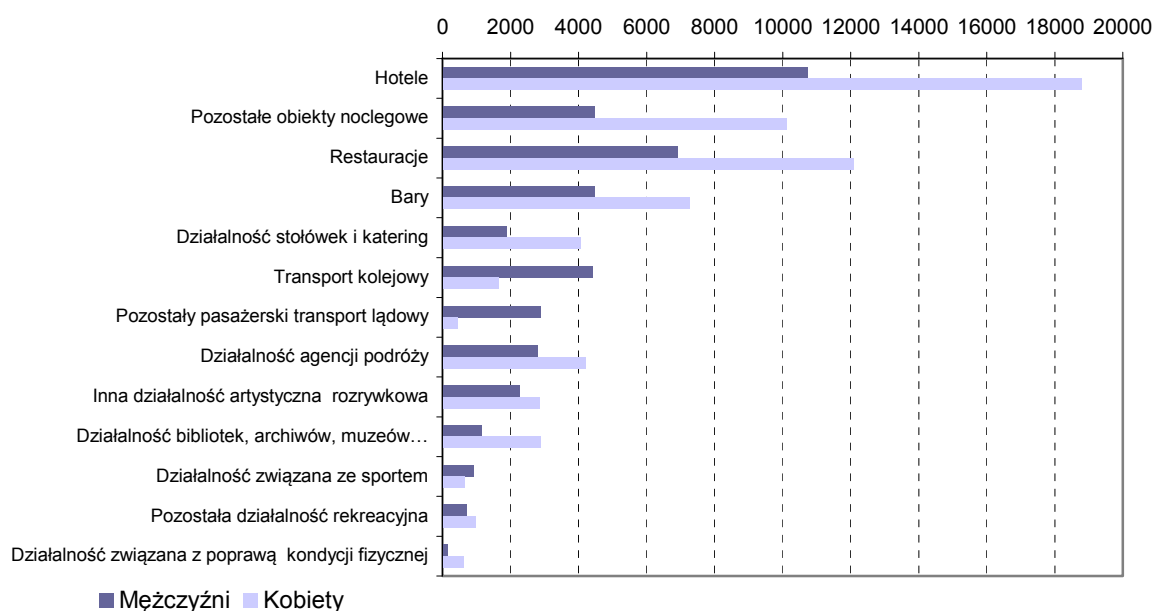

Wątek struktury pracujących w CRDT według płci pojawia się na wykresie 4.3. Łącznie w CRDT pracowało w 2005 roku ponad 281 tys. kobiet (w 2004 r. – 280 tys.), ale po uwzględnieniu współczynnika TWD liczba kobiet zatrudnionych faktycznie przy obsłudze ruchu turystycznego spada do niespełna 84 tys. (w 2004 r. – 65 tys.). Stanowi to około 57% wszystkich pracujących w CRDT w 2005 roku, co oznacza wzrost o 2 p.p. w stosunku do 2004 roku i jest wskaźnikiem większym niż dla całej gospodarki, w której kobiety stanowią 46% wszystkich pracujących (tu również potwierdzają się tendencje obserwowane we wcześniejszych latach).

Struktura pracujących w 2005 roku według płci (wykres 4.3) wskazuje, że kobiety dominowały w tych rodzajach działalności, które jednoznacznie kojarzone są z turystyką, takich jak hotele (stanowiły tu prawie 64% wszystkich pracujących w 2005 r.) i pozostałe obiekty noclegowe (prawie 70%). W działalności gastronomicznej ich udział w ogólnej liczbie pracujących wahał się od 64% w restauracjach do 68% w stołówkach i przedsiębiorstwach cateringowych. Znaczący był także udział kobiet w pozostałej działalności turystycznej, której zasadniczy trzon stanowi działalność agencji podróży (ponad 60%). Największymi pracodawcami dla kobiet (w wielkościach bezwzględnych) wśród

CRDT okazały się w 2005 roku hotele (prawie 19 tys. kobiet) i pozostałe obiekty noclegowe (ponad 10 tys.). Oznacza to zmianę w stosunku do 2004 roku, kiedy obiekty te zapewniały odpowiednio 8 tys. i 6 tys. miejsc pracy dla kobiet. Z kolei restauracje i bary, które w 2004 roku były największymi pracodawcami, w 2005 roku zatrudniały odpowiednio ponad 12 tys. i 7 tys. kobiet. Łącznie w dziale *hotele i restauracje* pracowało ponad 52 tys. kobiet, co oznacza dość duży przyrost w stosunku do 2004 roku (47 tys. kobiet), a zarazem stanowi 78% wszystkich kobiet zatrudnionych w CRDT (w 2004 r. – 72%) i ponad 1% kobiet pracujących w całej gospodarce.

Wykres 4.3. Pracujący w turystyce w 2005 roku według płci (wszystkie jednostki)

Jeśli chodzi o stosunek liczby kobiet pracujących na własny rachunek w poszczególnych działach CRDT do całkowitej liczby kobiet samozatrudnionych w CRDT, to najkorzystniej prezentują się bary (35% kobiet pracujących na własny rachunek w CRDT), stołówki i przedsiębiorstwa cateringowe (24%) oraz restauracje (22%). Skromniejszy był udział kobiet prowadzących samodzielną działalność gospodarczą w obiektach noclegowych. W tym przypadku samozatrudnienie kobiet występowało głównie w grupie pozostałych obiektów noclegowych (18,5% kobiet pracujących na własny rachunek prowadzi tego typu obiekty), natomiast spośród prawie 19 tys. kobiet pracujących w hotelach tylko 6% prowadzi samodzielną działalność gospodarczą.

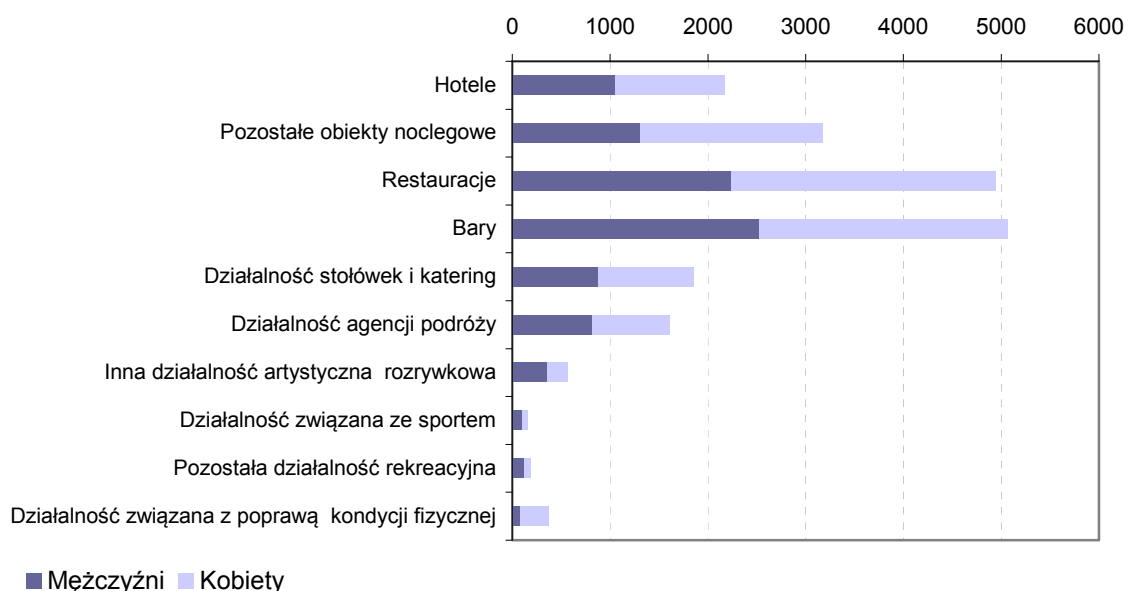
Ciekawe, że wśród właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin mężczyźni reprezentowani byli najliczniej w gastronomii, zwłaszcza w barach, które stanowiły miejsce pracy prawie 26% mężczyzn samozatrudnionych w CRDT. Tuż za nimi należy wskazać restauracje (23%). Znacznie dalej plasowały się hotele i inne obiekty noclegowe (odpowiednio 11% i 13% mężczyzn samozatrudnionych w CRDT). Liczby te świadczą, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni podejmujący samodzielną działalność gospodarczą w turystyce naj-

liczniej reprezentowani byli w 2005 roku w gastronomii i usługach noclegowych, choć przewagę liczebną w tych rodzajach działalności uzyskują kobiety.

Podobnie jak rok wcześniej, bardzo wyrównane są relacje w działalności samodzielnie zakładanych biur podróży (49% samozatrudnionych to kobiety). Mężczyźni mają natomiast znaczącą przewagę liczebną w zakresie samodzielnie tworzonych miejsc pracy we wszystkich pozostałych rodzajach działalności, zwłaszcza w pasażerskim transporcie lądowym (86% w rozkładowym transporcie lądowym i aż 98% w pozarozkładowym), gdzie jednak całkowita liczba samodzielnie tworzonych miejsc pracy jest znikoma (odpowiednio 34 i 187 wszystkich samozatrudnionych), toteż pozycje te zostały pominięte na wykresie 4.4.

Należy zauważyć, że struktura zatrudnienia według płci w turystyce odbiega od danych dla całej gospodarki. Udział kobiet w grupie pracujących, zatrudnionych i samozatrudnionych w całej gospodarce wyniósł w 2005 roku odpowiednio: 46%, 47% i 49%. W przypadku CRDT (po uwzględnieniu współczynnika TWD) analogiczne udziały wynoszą: 57%, 58% i 54%.

Wykres 4.4. Samozatrudnieni w turystyce w 2005 roku według płci (wszystkie jednostki)

Oznacza to, że turystyka sprzyja zatrudnieniu kobiet w większym stopniu niż inne rodzaje działalności gospodarczej, choć nieznacznie większy jest udział kobiet w pracy najemnej aniżeli w samodzielnie tworzonych miejscach pracy. Fakt, że w ogólnej liczbie samozatrudnionych przeważają kobiety (54%), nie zmienia obserwowanej w minionych latach większej aktywności mężczyzn w zakresie samodzielnego tworzenia miejsc pracy: 19% wszystkich mężczyzn pracujących w CRDT to samozatrudnieni. Dla kobiet wskaźnik ten wynosi 16%. Oczywiście stosunek liczby kobiet pracujących na własny rachunek w poszczególnych działach CRDT do ogólnej liczby kobiet pracujących w tych CRDT bywa większy niż 16%, ale rośnie też rozpiętość między wskaźnikami dla kobiet i mężczyzn. Najlepszym przykładem jest gastronomia: spośród wszystkich kobiet pracujących w restauracjach 22% to samozatrudnione (w przypadku męż-

czynn wskaźnik wyniósł 32%). W barach udział samozatrudnionych kobiet w ogólnej liczbie kobiet pracujących w tej działalności wyniósł 35%, a dla mężczyzn – 57%, w cateringu: odpowiednio 24% i 46%.

Jeśli chodzi o wielkość wartości dodanej wytworzonej przez jednego pracującego, to w charakterystycznej działalności turystycznej wyniosła ona w 2005 roku 63 tys. PLN. W obiektach noclegowych na jednego pracującego przypada średnio 45 tys. PLN turystycznej wartości dodanej, a w działalności gastronomicznej – ponad 37 tys. W pierwszym przypadku wskaźnik ten był wyższy w grupie pozostałych obiektów noclegowych (ponad 53 tys. PLN na osobę), podczas gdy w obiektach hotelowych wyniósł 36,5 tys. PLN. W gastronomii najwyższa wartość dodana wypracowana została przez pracujących w barach oraz stołówkach i przedsiębiorstwach cateringowych (prawie 46,5 tys. PLN). W restauracjach wskaźnik ten jest znacznie niższy (nieco ponad 17 tys. PLN na jednego pracującego).

Najwyższy wskaźnik – ponad 235 tys. PLN – charakteryzuje działalność agencji podróży, w której wielkość wartości dodanej przypadającej na jednego pracującego wyniosła w 2005 roku prawie 4 razy więcej niż średnia dla wszystkich CRDT oraz 3,5 raza więcej niż dla całej gospodarki (67,2 tys. PLN).

5. Nakłady inwestycyjne w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2005 roku

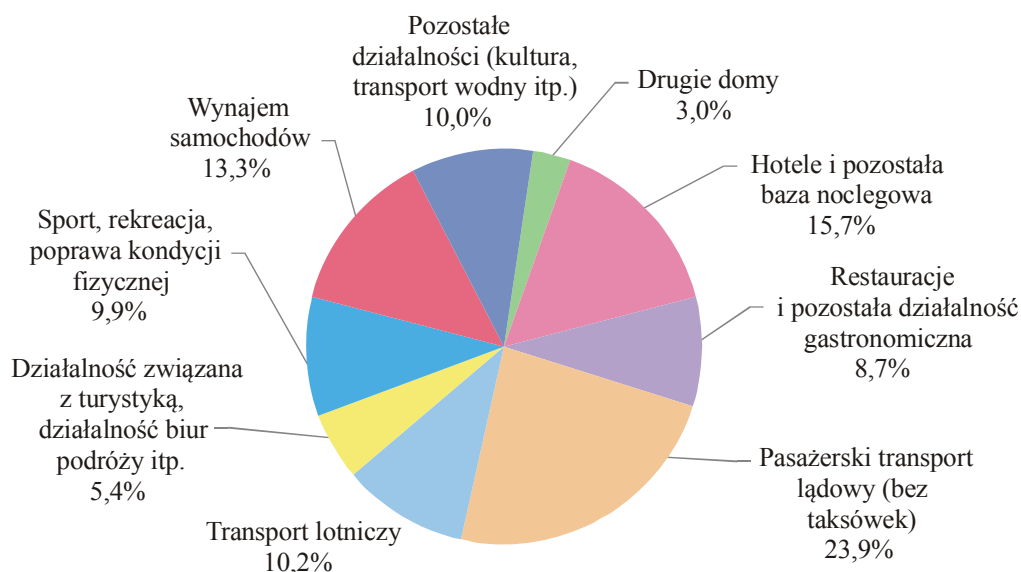
5.1. Nakłady inwestycyjne

Zgodnie z metodologią sporządzania RST przyjmuje się, że działalność turystyczna występuje jako działalność podstawowa w czterech sekcjach: G, H, I i O¹³; informacje na temat nakładów inwestycyjnych w tych sekcjach zawiera tablica V. W 2005 roku nakłady inwestycyjne na budynki i budowle, środki transportu oraz pozostałe środki trwałe, łącznie z nakładami na ulepszenia gruntu, wyniosły w CRDT 4,5 mld PLN, co stanowiło 3,4% nakładów inwestycyjnych ogółem. Strukturę nakładów przedstawia wykres 5.1.

W nakładach inwestycyjnych dominują trzy grupy działalności: pasażerski transport lądowy, hotele i pozostała baza noclegowa oraz transport lotniczy. W 2005 roku oddano do użytku (nowe inwestycje lub generalne remonty) 1 012 obiektów o kubaturze 1 451 tys. m³, w tym 297 hoteli. Produkcja budowlano-montażowa w 2005 roku w grupie hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego zrealizowana systemem zleceńowym przez podmioty budowlane, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, wyniosła 425,1 mln PLN (o 54,1% więcej niż w roku poprzednim).

¹³ Polska klasyfikacja działalności. Warszawa GUS 2001.

Wykres 5.1. Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2005 roku

Tablica 5.1. Hotele i budynki zakwaterowania turystycznego oddane do użytku w latach 2004–2005

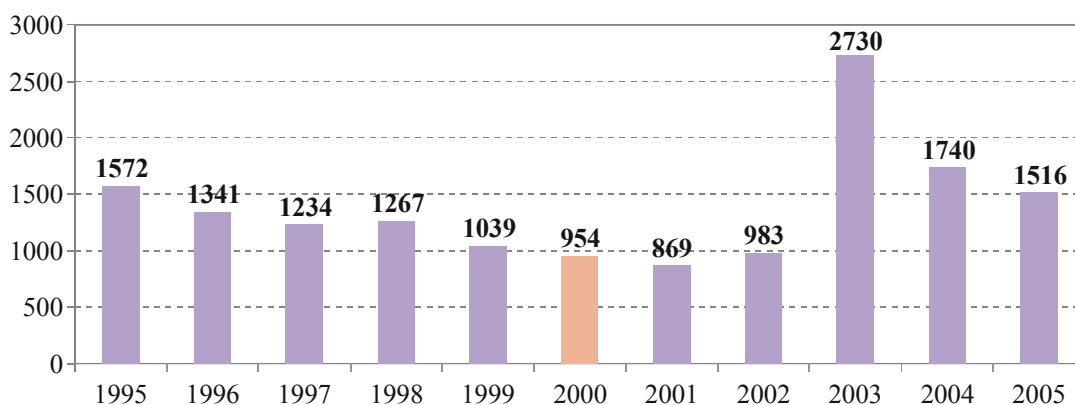
Województwo	2004		2005	
	Liczba obiektów*	Liczba hoteli	Liczba obiektów*	Liczba hoteli
Dolnośląskie	22	14	22	21
Kujawsko-pomorskie	29	11	59	12
Lubelskie	14	13	10	8
Lubuskie	15	7	28	5
Łódzkie	25	17	29	17
Małopolskie	42	26	37	28
Mazowieckie	58	27	48	24
Opolskie	4	4	7	7
Podkarpackie	35	6	53	16
Podlaskie	13	6	23	4
Pomorskie	82	25	58	37
Śląskie	42	38	51	41
Świętokrzyskie	4	3	4	2
Warmińsko-mazurskie	24	13	124	9
Wielkopolskie	103	17	116	31
Zachodniopomorskie	175	22	343	35
POLSKA	687	249	1020	297

* Hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego.

Źródło: *Budownictwo – wyniki działalności w 2005 r.* Warszawa GUS 2006.

Przedstawione informacje dotyczyły bazy zakwaterowania zbiorowego. Jeśli chodzi o bazę zakwaterowania indywidualnego, w zakres RST wchodzi tylko tzw. drugie domy. Ta grupa obiektów od 2001 roku obejmuje kategorię *Domy letnie i domki wypoczynkowe oraz rezydencje wiejskie* na terenach wiejskich. W 2005 roku oddano do użytku 1 516 obiektów o kubaturze 474,8 tys. m³ i wartości 132,1 mln PLN¹⁴. Zmiany w tym zakresie obrazuje wykres 5.2.

Wykres 5.2. Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie*

* Nie przeznaczone do stałego zamieszkania na obszarach wiejskich.

Dane za lata 1995–1999 dotyczą tzw. domków kempingowych, za lata 2001–2005 – domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich. Za rok 2000 – oszacowanie Instytutu Turystyki.

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS. 1995–2006.

Tablica 5.2. Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2003–2005

Wyszczególnienie	2003	2004	2005
Wartość produkcji oddanych domów w mln PLN	224,2	147,2	132,1
Liczba domów oddanych do użytku	2 730	1 740	1 516
Kubatura w tys. m ³	804,5	527,3	474,8

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS 2003–2005.

W 2005 roku na zakup środków transportu w sektorze transportu lotniczego poniesiono nakłady w wysokości około 405,7 mln PLN (w 2004 r. – 396,8 mln). Łączne nakłady na transport lotniczy w 2005 roku wyniosły 455,9 mln PLN, w 2004 roku zaś 424,4 mln. W 2005 roku firmy zajmujące się rozkładowym transportem lotniczym w Polsce dysponowały 53 samolotami komunikacyjnymi (2004 r. – 54). W 2005 roku porty lotnicze odnotowały

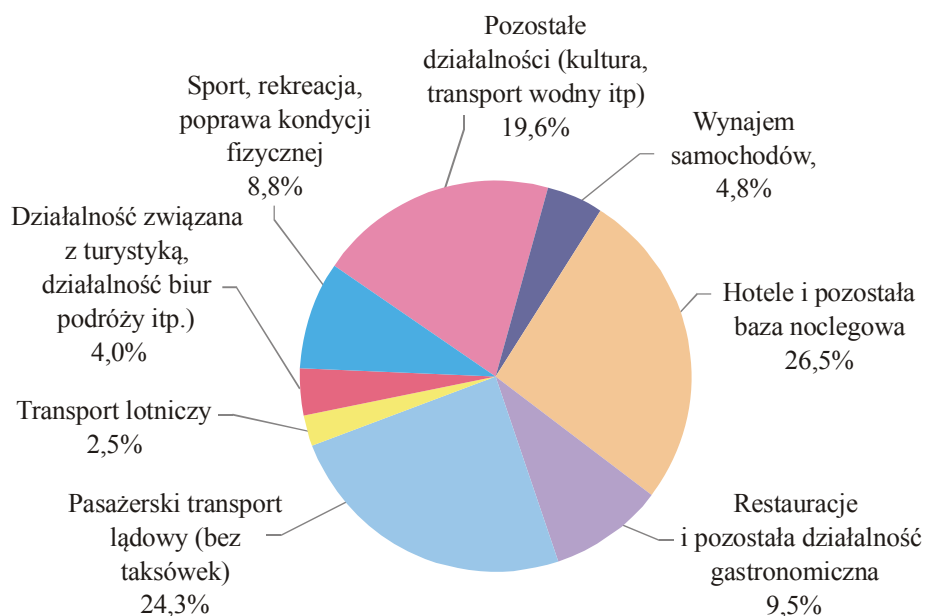
¹⁴ Według oszacowań Instytutu Turystyki na podstawie danych z 2002 roku, z uwzględnieniem inflacji.

120,1 tys., a w 2004 roku 93,9 tys. startów i lądowań samolotów pasażerskich, które przewiozły odpowiednio 4 637,1 i 4 044,5 mln pasażerów¹⁵.

5.2. Wartość brutto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2005 roku

Wartość brutto środków trwałych, obejmująca produkowane aktywa niefinansowe (m. in. budynki i budowle oraz środki transportu) w CRDT (bez wartości gruntów i drugich domów), w 2005 roku wyniosła 40,0 mld PLN, co stanowi 2,2% wartości brutto środków trwałych ogółem, a w 2004 – 36,5 mld, co stanowi 2,1% wartości brutto środków trwałych w gospodarce narodowej. Strukturę wartości środków trwałych w CRDT przedstawia wykres 5.3.

Wykres 5.3. Udział wybranych grup działalności w wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2005 roku

W podanej wartości brutto środków trwałych nie uwzględniono wartości gruntów. Nie uwzględniono także wartości domów wakacyjnych.

¹⁵ Łączna liczba pasażerów przewoźników krajowych i zagranicznych odprawionych i przyjętych na polskich lotniskach w 2005 roku wyniosła 10 310,3 tys.

6. Uwagi końcowe

Przygotowana pełna wersja RST za 2005 rok jest kontynuacją prac rozpoczętych w połowie lat 90. Wyjątkowe znaczenie tej edycji RST wynika z dwóch przesłanek:

- jest to pierwsze pełne oszacowanie wkładu turystyki w polską gospodarkę po wstąpieniu do UE, co było związane z szeregiem zmian prawnych i przede wszystkim z liberalizacją podróży z i do Polski z innych krajów członkowskich;
- w okresie 2003–2005 sporządzano uproszczoną wersję RST i zestawienie wyników uzyskanych w oparciu o uproszczoną i pełną metodę pozwoli ocenić, na ile ta pierwsza zapewnia wyniki zbliżone do wersji wykorzystującej dane źródłowe.

Krótkie podsumowanie rezultatów RST dla 2005 roku z wynikami osiągniętymi w 2002 roku ujawnia interesujące różnice. Przede wszystkim należy stwierdzić, że o ile tempo wzrostu produkcji globalnej produktów turystycznych było takie samo, jak produkcji w całej gospodarce narodowej, to bezpośredni wkład turystyki w tworzenie wartości dodanej był wyraźnie większy (2,1% w porównaniu do 1,85% w 2002 roku). Było to efektem istotnych zmian strukturalnych po stronie popytu – wyraźnie wzrósł popyt rezydentów na usługi, które mają największy wpływ na tworzenie turystycznej wartości dodanej – usługi noclegowe, gastronomiczne i usługi agencji podróży. Spadł natomiast popyt na usługi transportowe, które charakteryzują się mniejszą zdolnością do tworzenia wartości dodanej. Wzrostowi i korzystnej zmianie struktury spożycia rezydentów towarzyszyły podobne tendencje w zakresie spożycia nierezydentów.

Jeśli chodzi o wspomniane wcześniej porównanie wyników wersji pełnej i uproszczonej, to należy stwierdzić, że w przypadku wielkości globalnych różnice nie są duże; dotyczyły przede wszystkim spożycia turystycznego gospodarstw domowych rezydentów (w pełnej wersji RST jest ono o 5,8% mniejsze niż w wersji uproszczonej) oraz turystycznej wartości dodanej (w pełnej wersji jest o 4,8% niższa). Niedoszacowanie wartości spożycia rezydentów jest efektem zmian w strukturze spożycia, przede wszystkim zmniejszenia skali korzystania z usług transportu pasażerskiego. Oznacza to, że w kolejnych wersjach uproszczonego RST warto uzupełnić dane z budżetów gospodarstw domowych danymi z innych źródeł, które pozwoliłyby wychwycić tego typu zmiany w przyszłości.

Warto również kontynuować szacowanie turystycznego PKB metodą spożycia końcowego. Wyniki uzyskane dla lat 2004-2005 cechuje dość znaczna zbieżność z danymi z wersji uproszczonej RST, ale należy to potraktować przede wszystkim jako impuls do doskonalenia obu metodologii. Dwuletnia obserwacja nie może być podstawą do rutynowego stosowania tej metody. Wskazane jest dokonanie odpowiednich obliczeń „turystycznego” PKB metodą spożycia końcowego dla kolejnych lat, ponieważ jest to potencjalne narzędzie monitorowania trendów w gospodarce turystycznej. Jego zaletą są niewątpliwie stosunkowo niewielkie wymagania, jeśli chodzi o zakres potrzebnych danych, niemniej warunkiem rzetelności wyników jest dysponowanie odpowiednimi badaniami wydatków turystycznych. Obecnie słabe strony to brak danych o wydatkach na podróże jednodniowe mieszkańców Polski, konieczność korzystania z danych Departamentu Rachunków Narodowych GUS w zakresie wydatków na podróże służbowe oraz brak informacji, jaką część tych ostatnich stanowią wydatki na podróże zagraniczne. W części luki te uzupełniane są danymi z bilansu płatniczego, ale nie jest to rozwiązanie docelowe. Dodatkowym problemem stało się uzyskiwanie informacji o przyjazdach nierezydentów po przystąpieniu Polski do strefy Schengen. Należy również pamiętać, że ze względu na brak odpowiednich danych, także RST w pełnej wersji nie obejmuje wszystkich elementów spożycia turystycznego i należy dążyć do uzupełnienia istniejących luk.

Postuluje się sporządzenie następnej pełnej wersji RST dla 2008 roku, co będzie możliwe około 2011 roku. Uzyskanie potrzebnych danych z rachunków narodowych powinno być łatwiejsze, ponieważ będą obowiązywały nowe wersje klasyfikacji PKD i PKWiU, które w większym stopniu są dostosowane do potrzeb RST niż poprzednie wersje klasyfikacji. Zmiana klasyfikacji jest także okazją do zaproponowania GUS wprowadzenia nowej wersji grup bilansowych stosowanych przy sporządzaniu rachunku podaży i wykorzystania, tak aby dane potrzebne do RST były łatwiej dostępne.

Uzyskany materiał pozwala również na zastanowienie się nad metodą szacowania podstawowych agregatów makroekonomicznych dla bieżącego roku referencyjnego.

TABLICE

2005

Tablica 1. Wydatki z tytułu turystyki przyjazdowej według produktów i kategorii odwiedzających, wersja netto, ceny nabywcy (tys. PLN)

Produkty	Odwiedzający jednodniowi	Turyści	Odwiedzający razem
	1	2	3=1+2
Produkty charakterystyczne	2 093 447	7 920 256	10 013 703
Usługi noclegowe	x	3 507 418	3 507 418
55.1 Usługi hoteli	x	2 928 694	2 928 694
55.2 Usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	x	578 724	578 724
Mieszkania i domy wakacyjne	x	.	.
55.3, 55.4, 55.5 Usługi gastronomiczne ogółem	1 190 185	1 744 945	2 935 131
60.10.1 Usługi w zakresie międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	58 572	67 383	125 955
60.21 i 60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	282 858	125 300	408 159
61.10.1 i 61.20.1 Usługi wodnego transportu pasażerskiego	75 429	41 519	116 948
62.10.1 i 62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie	81 715	1 012 909	1 094 624
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	442 156	442 156
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0
92.3, 92.5, 92.6, 92.7 Usługi kulturalno-rekreacyjne	404 687	978 625	1 383 312
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej			
Pozostałe produkty związane z turystyką	4 701 247	1 686 332	6 387 579
15 i 16 Produkty spożywcze i napoje, wyroby tytoniowe	2 061 305	509 305	2 570 610
17.7, 18, 19.3 Dzianiny, odzież, futra, obuwie	607 602	74 175	681 776
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	2 032 340	1 102 852	3 135 192
X Produkty pozostałe	1 487 026	1 388 135	2 875 161
Ogółem produkty	8 281 720	10 994 723	19 276 443

Tablica 2. Wydatki gospodarstw domowych* z tytułu turystyki według produktów i kategorii odwiedzających wersja netto, ceny nabywcy bieżące (tys. PLN)

Produkty	Turystyka krajowa			Turystyka wyjazdowa**			Turystyka ogółem		
	Odwiedzający jednostniewi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jednostniewi	Turyści	Odwiedzający ogółem	Odwiedzający jednostniewi	Turyści	Odwiedzający ogółem
	1	2	3=1+2	4	5	6=4+5	7=1+4	8=2+5	9=7+8
Produkty charakterystyczne	822950	5236359	6059309	0	926996	926996	822950	6163355	6986305
Usługi noclegowe	x	2192917	2192917	x	371	371	x	2193659	2193659
55.1 Usługi hoteli	x	724902	724902	x	371	371	x	725273	725273
55.2 Usługi ... przez inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	x	1468015	1468015	x	0	0	x	1468015	1468015
Mieszkania i domy wakacyjne	x	x	x	x	x	X	x	x	X
55.3, 55.4, 55.5 Usługi gastronomiczne ogółem	462219	1736588	2198807	0	1250	1250	462219	1737838	2200057
60.10.1 Usługi ... międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	121098	264724	385822	0	4770	4770	121098	269494	390592
60.21 i 60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	122033	260546	382579	0	213227	213227	122033	473773	595806
61.10.1 i 61.20.1 Usługi wodnego transportu pasażerskiego	0	903	903	0	9515	9515	0	10418	10418
62.10.1 i 62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie	0	1229	1229	0	299315	299315	0	300544	300544
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowane	51248	402956	454204	0	398548	398548	51248	801504	852752
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
92.3, 92.5, 92.6, 92.7 Usługi kulturalno-rekreacyjne	66352	339260	405612	0	0	0	66352	339260	405612
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej	0	31235	31235	0	0	0	0	31235	31235
Pozostałe produkty związane z turystyką	1055362	2397265	3452627	330000	25034	355034	1385362	2422299	3807661
15 i 16 Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	664383	871281	1535664	0	5935	5935	664383	877216	1541599
17.7, 18, 19.3 Dzianiny, odzież, futra, obuwie	103962	709802	813764	0	14697	14697	103962	724499	828461
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	287017	816182	1103199	330000	4402	334402	617017	820584	1437601
X Produkty pozostałe	35347	227380	262727	0	0	0	35347	227380	262727
Ogółem produkty	1913659	7861004	9774663	330000	952030	1242030	2243659	8813034	11056693

* obejmuje spożycie turystyczne gospodarstw domowych z dochodów osobistych

** tylko wydatki na rzecz polskiej gospodarki

Tablica 3. Spożycie z tytułu turystyki wyjazdowej, wersja netto, ceny nabywcy, bieżące (tys. PLN)

Produkty	Odwiedzający jednostkowi	Turyści	Podróże służ- bowe	Odwiedzający ogółem
	1	2		3=1+2
Produkty charakterystyczne	.	1025718	1997882	3023600
Usługi noclegowe	x	588154	663965	1252119
55.1 Usługi hoteli	x	.	.	.
55.2 Usługi przez inne miejsca krótko- trwałego zakwaterowania	x	.	.	.
Mieszkania i domy wakacyjne	x	.	x	.
55.3, 55.4, 55.5 Usługi gastronomiczne ogółem	.	102113	356225	458338
60.10.1 Usługi ... międzymiastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	.	0	0	0
60.21 i 60.23 Usługi pasażerskiego trans- portu lądowego pozostałe	.	61582	458192	519774
61.10.1 i 61.20.1 Usługi wodnego trans- portu pasażerskiego	.	0	0	0
62.10.1 i 62.20.1 Przewozy lotnicze pasa- żerskie	.	133167	349885	483052
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowa- ne	.	0	169615	169615
71.1 Usługi wynajmu samochodów oso- bowych	.	0	0	0
92.3, 92.5, 92.6, 92.7 Usługi kulturalno- rekreacyjne	.	140702	0	140702
93.04 Usługi związane z poprawą kondy- cji fizycznej	.	0	0	0
Pozostałe produkty związane z turystyką	.	838793	56	.
15 i 16 Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	.	191906	.	.
17.7, 18, 19.3 Dzianiny, odzież, futra, obuwie	.	475203	.	.
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	.	171684	56	.
X Produkty pozostałe	.	125761	.	.
Ogółem produkty	3306000	1990272	1997938	7294210

Tablica 4. Krajowe spożycie turystyczne, wersja netto, ceny nabywcy bieżące (tys. PLN)

Produkty	Wydatki pieniężne na spożycie końcowe			Zużycie pośrednie (podróże służbowe)	Inne składowe spożycia turystycznego*	Krajowe spożycie turystyczne pieniężne i w naturze
	Spożycie nierezydentów	Krajowe spożycie rezydentów	Krajowe spożycie turystyczne			
	1	2	3=1+2	4	5	6=3+4+5
Produkty charakterystyczne	10013703	6986305	17000008	3087228	31793	20119029
Usługi noclegowe	3 507 418	2193288	6668014	1458457	0	8126471
55.1 Usługi hoteli	2928694	7311273	3659967	1282338	0	4942305
55.2 Usługi przez inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	578724	1468015	2046739	176119	0	2222858
Mieszkania i domy wakacyjne	.	961308	961308	X	X	961308
55.3, 55.4, 55.5 Usługi gastronomiczne ogółem	2935131	2200058	5135189	0	0	5135189
60.10.1 Usługi ... między-miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	125955	390592	516547	123181	0	639728
60.21 i 60.23 Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	408159	595806	1003965	458192	0	1462157
61.10.1 i 61.20.1 Usługi wodnego transportu pasażerskiego	116948	10418	127366	0	0	127366
62.10.1 i 62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie	1094624	300544	1395168	877783	0	2272951
63.3 Usługi agencji turystycznych i pilotażu, ...	442 156	852752	1294908	169615	0	1464523
71.1 Usługi wynajmu samochodów osobowych	0	0	0	0	0	0
92.3, 92.5, 92.6, 92.7 Usługi kulturalno-rekreacyjne	1 383 312	405612	1820159	X	31793**	1851952
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycznej		31235		X		
Pozostałe produkty związane z turystyką	6 387 579	3807661	10195240	2729496	0	12924736
15 i 16 Produkty spożywcze, napoje, wyroby tytoniowe	2 570 610	1541599	4112209	X	0	4112209
17.7, 18, 19.3 Dzianiny, odzież, futra, obuwie	681 776	828461	1510237	0	0	1510237
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	3 135 192	1437601	4572793	2729496	0	7302289
X Produkty pozostałe	2 875 161	262727	3137888	0	0	3137888
Ogółem produkty	19 276 443	11056693	30173136	5816724	31793	36181653

* obejmuje spożycie turystyczne sektora rządowego i samorządowego oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych

** obejmuje usługi muzeów i ochronę przyrody

Tablica 5. Produkcja globalna netto, ceny bieżące (tys. PLN)

	Produkcja globalna w cenach bazowych	Współczynnik koncentracji produkcji	Współczynnik specjalizacji
<i>Turystyczne rodzaje działalności</i>	113 179 033	X	X
55.1 Hotele	4 467 199	0,74	0,76
55.2 Obiekty noclegowe turystyki i obiekty krótkotrwałego zakwaterowania pozostałe	2 006 777	0,85	0,57
Mieszkania wakacyjne*	X	X	X
55.3 Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	6 612 723	0,74	0,82
55.4 Bary	5 001 546	0,76	0,88
55.5 Działalność stołówek i catering	3 448 494	0,77	0,96
60.1 Transport kolejowy	14 136 186	0,97	0,21
60.2 Transport lądowy pozostały	54 540 178	0,98	0,27
61. Transport wodny	1 952 228	1,00	0,06
62. i 63.23 Transport lotniczy i działalność wspomagająca transport lotniczy	5 258 538	0,97	0,89
63.3 Działalność związana z turystyką**	2 603 320	0,95	0,91
71.1 Wynajem samochodów osobowych	977 719	0,43	0,95
92.3 Działalność artystyczna i rozrywkowa pozostała	4 731 271	0,84	0,98
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	1 807 168	0,81	0,95
92.6 Działalność związana ze sportem	2 735 419	0,94	0,85
92.7 Działalność rekreacyjna pozostała	1 957 520	0,34	0,95
93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	942 747	0,94	0,97
<i>Rodzaje działalności związane z turystyką</i>	294 184 411	X	X
50 Sprzedaż, obsługa.. oraz sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	57 050 314	0,95	0,82
51 Handel hurtowy i komisowy...	135 597 217	0,77	0,63
52 Handel detaliczny...	101 536 880	0,82	0,90
Razem turystyczne rodzaje działalności	407 363 444	X	X
X Pozostałe rodzaje działalności	1 541 572 707	X	X
Ogółem produkty w cenach bazowych (produkcja globalna)	1 948 936 151	X	X

* kategoria nie występująca w PKD 2004

** wartość netto, tzn. produkcja globalna grupy pomniejszona o wydatki na produkty turystyczne

Tablica 6. Podaż i spożycie netto, ceny bieżące (tys. PLN)

Produkt	Produkcja globalna ceny bazowe	Podaż ogółem ceny nabywcy*	Spożycie turystyczne ogółem	Współczynnik spożycia turystycznego
Produkty charaktery- styczne	68817761	71135803	19 959 029	X
55.1 Usługi hoteli	4 591 599	5141600	4942305	0,96
55.2 Usługi przez inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	2 006 777	2250000	2222858	0,99
Mieszkania i domy waka- cyjne	X	X	961308	1,00
55.3, 55.4, 55.5 Usługi gastronomiczne ogółem	17 425 929	18174929	5135189	0,28
60.10.1 Usługi ... między- miastowych kolejowych, pasażerskich przewozów	3 053 618	2914371	639728	0,22
60.21 i 60.23 Usługi pasa- żerskiego transportu lądo- wego pozostałe	15 248 493	15250687	1462157	0,10
61.10.1 i 61.20.1 Usługi wodnego transportu pasażerskiego	124 206	132900	127366	0,96
62.10.1 i 62.20.1 Przewozy lotnicze pasażerskie	3 239 669	3247768	2272951	0,70
63.3 Usługi agencji tury- stycznych i pilotażu, gdzie indziej niesklasyfikowa- ne**	2493706	2493706	1464523	0,59
71.1 Usługi wynajmu sa- mochodów osobowych	3 239 669	3266042	0	0
92.3, 92.5, 92.6, 92.7 Usłu- gi kulturalno-rekreacyjne	16 407 356	18263800	1851952	0,10
93.04 Usługi związane z poprawą kondycji fizycz- nej	986 739			
Pozostałe produkty zwią- zane z turystyką	.	345722053	12924736	X
15 i 16 Produkty spożyw- cze, napoje, wyroby tyto- niowe	.	214766700	4112209	0,02
17.7, 18, 19.3 Dzianiny, odzież, futra, obuwie	.	48438873	1510237	0,03
23.2 Produkty rafinacji ropy naftowej	.	82516480	7302289	0,09
X Produkty pozostałe	1 541 509 960	1 610 877 908	3137888	0,02
Ogółem produkty	1 948 936 151	2 036 638 277	36021653	X

*Oszacowania własne na podstawie danych z 2004 r.

** Wartość netto, tzn. produkcja globalna grupy pomniejszona o wydatki na produkty turystyczne

Tablica 6a. Turystyczna wartość dodana, ceny bieżące (tys. PLN)

	Wartość dodana	Współczynnik TWD	Turystyczna wartość dodana
Turystyczne rodzaje działalności	49 991 830	X	9 218 651
55.1 Hotele	2 201 815	0,73	1607325
55.2 Obiekty noclegowe turystyki i obiekty krótkotrwałego zakwaterowania pozostałe	1 495 810	0,56	837654
Mieszkania wakacyjne*	X	X	665744
55.3 Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	2 760 890	0,23	635005
55.4 Bary	2 454 984	0,25	613746
55.5 Działalność stołówek i catering	1 777 866	0,27	480024
60.1 Transport kolejowy	4 967 595	0,05	248380
60.2 Transport lądowy pozostały	21 221 773	0,03	636653
61. Transport wodny	510 598	0,06	30636
62. i 63.23 Transport lotniczy i działalność wspomagająca transport lotniczy	1794459	0,62	1112565
63.3 Działalność związana z turystyką	3 056 321	0,54	1650413
71.1 Wynajem samochodów osobowych	604 215	0	0
92.3 Działalność artystyczna i rozrywkowa pozostała	2 658 145	0,10	265815
92.5 Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	1 301 726	0,10	130173
92.6 Działalność związana ze sportem	1 404 565	0,09	126411
92.7 Działalność rekreacyjna pozostała	1 039 547	0,10	103955
93.04 Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	741 521	0,10	74152
Rodzaje działalności związane z turystyką	164 154 510	X	5118026
50 Sprzedaż, obsługa.. oraz sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	36 698 713	0,07	2568910
51 Handel hurtowy i komisowy...	63 370 385	0,02	1267408
52 Handel detaliczny...	64 085 412	0,02	1281708
Razem turystyczne rodzaje działalności	214146340	X	14336677
X Pozostałe rodzaje działalności	652183149	X	3526185
Ogółem wartość dodana w gospodarce narodowej	866 329 489	X	17862862

* kategoria nie występująca w PKD 2004; wartość dodaną oszacowano wykorzystując dane dla grupy 70.2

Tablica 7. Pracujący¹ w turystyce, stan na 31 XII 2005 r. (wszystkie jednostki).

Rodzaj działalności wg PKD		Liczba jednostek ²	Status		Liczba pracujących ogółem	Współczynnik TWD	Status		Liczba pracujących ogółem
			Zatrudnieni	Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin			Zatrudnieni	Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin	
55.1	Hotele	2414	37481	2979	40460	0,73	27361	2175	29536
55.2	Pozostałe obiekty noclegowe	9170	20386	5670	26056	0,56	11416	3175	14591
55.3	Restauracje	19013	61276	21483	82759	0,23	14093	4941	19035
55.4	Bary	20400	26727	20286	47013	0,25	6682	5071	11753
55.5	Działalność stołówek i catering	6575	15328	6872	22200	0,27	4138	1856	5994
60.1	Transport kolejowy	64	121598	38	121636	0,05	6080	2	6082
60.21	Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy	1858	96383	1148	97531	0,03	2891	34	2926
60.23	Pozostały pasażerski transport lądowy (bez taksówek)	8200	7514	6218	13732	0,03	225	187	412
61	Transport wodny	471	2789	419	3207	0,06	167	25	192
62	Transport lotniczy	#	#	#	#	#	#	#	#
63.3	Działalność związana z turystyką	4600	9997	2989	12986	0,54	5398	1614	7012
71.1	Wynajem samochodów osobowych	#	#	#	#	#	#	#	#
92.3	Inna działalność artystyczna rozrywkowa	12383	45940	5672	51612	0,10	4594	567	5161
92.5	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozostała działalność kulturalna	2952	40217	431	40648	0,10	4022	43	4065
92.6	Działalność związana ze sportem	3471	15700	1708	17408	0,09	1413	154	1567
92.7	Pozostała działalność rekreacyjna	2745	15040	1829	16869	0,10	1504	183	1687
93.04	Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej	4700	4140	3769	7909	0,10	414	377	791
Charakterystyczna działalność turystyczna ogółem		102560	524803	82334	607137		120624	25533	146146
Ogółem Polska - cała gospodarka			9543048	3347622	12890670				

¹ Dane dla jednostek zatrudniających powyżej 9 osób – na podstawie badania prowadzonego na formularzu Z-06. Pozostałe jednostki – doszacowanie na podstawie danych dla 2002 roku.

² Liczba jednostek – j.w.

– Dane nie mogą być publikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej

Tabela 8. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2005 roku, ceny bieżące (w mln PLN)

Rodzaj działalności		Nakłady na produkowane aktywa niefinansowe				Ogółem	Nakłady ogółem
		Budynki mieszkalne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe		
	Drugie domy	132,1				132,1	132,1
H	Hotele i restauracje		814,3	80,8	234,8	1 129,9	1 133,6
55.1	Hotele	.	0,5	26,2	92,3	600,6	601,0
55.2	Pozostałe obiekty noclegowe	.	67,3	13,3	18,4	99,0	99,3
55.3	Restauracje	.	200,0	25,7	88,4	314,1	316,6
55.4	Bary	.	33,1	7,1	8,1	48,3	48,3
55.5	Działalność stołówek i catering	.	12,7	3,9	6,2	22,9	22,9
I	Transport, gospodarka magazynowa i łączność		4 317,8	3 627,3	4 304,3	12 249,3	12 271,7
60.21	Pozostały pasażerski transport rozkładowy lądowy		122,8	797,3	41,8	962,0	968,1
60.23	Pozostały pasażerski transport lądowy (bez taksówek)		5,9	90,4	2,1	98,5	99,5
61	Transport wodny		2,3	17,2	2,2	21,7	21,9
62	Transport lotniczy		37,8	405,7	9,3	452,9	455,9
63	Działalność wspomagająca transport związana z turystyką						
63.3	Działalność związana z turystyką		140,2	57,5	43,5	241,2	242,3
71.1	Wynajem samochodów osobowych	.	23,5	472,2	97,7	593,3	595,4
O	Działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem		1 555,5	89 4,	576,1	2 221,0	2 237,7
92.3	Inna działalność artystyczna i rozrywkowa		154,2	17,3	83,0	254,6	256,5
92.5	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów i pozost. dział. kulturalna		98,2	12,7	65,0	176,0	177,4
92.6	Działalność związana ze sportem		163,2	21,1	37,5	221,8	223,5
92.7	Pozostała działalność rekreacyjna		79,4	5,4	101,7	186,5	194,4
93.04	Działalność związana z poprawą kondycji fizycznej		10,6	5,3	6,8	22,7	22,8
	Ogółem CRDT	132,1	1151,8	1978,3	704,1	4448,0	4478,0

Tablica 9. Turystyczne spożycie zbiorowe w administracji rządowej i samorządowej (tys. PLN)

Rodzaj działań	Rząd	Samorząd wojewódzki	Samorząd powiatowy	Samorząd gminny	Ogółem
	
Promocja turystyczna	28000
Upowszechnianie	6401
Pozostałe	3366
Inwestycje na rzecz Pogotowia Górskiego i Wodnego	3096
Administracja	2714
Razem	43577	12879	45495	51139	153 090

Źródło: Dane Ministerstwa Finansów i z wykonania budżetu za 2005 r.